

Erja Tikkala & Elina Ylinen

Onnistuneen päivähoidon aloituksen tukeminen

Vanhempien ja päiväkotien kasvattajien kokemuksia päivä-
hoidon aloituksesta

Opinnäytetyö

Kevät 2013

Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö

Sosiaalialan koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö: Sosiaali- ja terveysalan yksikkö

Koulutusohjelma: Sosiaalialan koulutusohjelma

Suuntautumisvaihtoehto: Sosionomi (AMK)

Tekijät: Erja Tikkala & Elina Ylinen

Työn nimi: Onnistuneen päivähoiton aloituksen tukeminen: vanhempien ja päiväkotien kasvattajien kokemuksia päivähoiton aloituksesta

Ohjaaja: Minna Zechner

Vuosi: 2013

Sivumäärä: 60

Liitteiden lukumäärä: 5

Opinnäytetyössä tutkittiin päivähoiton aloitusta kahdessa päiväkodissa. Toisessa päiväkodissa käytetään omahoitajuusmenetelmää ja toisessa ei. Tutkimuksen tavoitteena oli saada selville, millaisena lapsen päivähoiton aloitustilanne koettiin vanhempien ja päiväkotien työntekijöiden näkökulmista ja mitä siinä voitaisiin vielä kehittää. Opinnäytetyön yhteistyökumppanina oli päiväkotien lisäksi Kansalliseen sosiaali- ja terveysalan kehittämisohjelmaan (KASTE) kuuluva ELLA Etelä-Pohjanmaan lapsiperhepalvelut –kehittämishanke. Tutkimuksemme käsitteellisenä kontekstina toimivat päiväkotitoiminta, varhaiskasvatus sekä Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi- työprosessimalli. Hyvinvoiva lapsi -työprosessimalli on ELLA-hanketta edeltävän KASTE-hankkeen, Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishankkeen ja Pajuluoman päiväkodin kehittämistyön tulos. Malli ja kasvatuskumppanuuden periaatteet yhdessä antavat välineitä varhaiskasvatuksen työntekijöille työskennellä lasta yksilöllisesti kuunnellen, kasvatuskumppanina vanhemman rinnalla sekä yhteistyössä lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa.

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Aineisto kerättiin päiväkotien kasvattajilta ja lasten vanhemmilta kyselylomakkeilla. Lomakkeen teemoina vanhemmilla olivat päivähoiton aloittaminen, vanhempien osallisuuden kokemukset päivähoiton aloituksessa sekä päivähoiton aloituksen kehittäminen. Kasvattajien kyselyn teemoina olivat päivähoiton aloittaminen sekä sen kehittäminen. Vastauksia tutkimukseen tuli vanhemmilta yhteensä 24 ja työntekijöiltä 12. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysiä käyttäen.

Tutkimuksen tuloksena voidaan todeta, että päivähoiton aloitus toteutettiin tutkimuksemme päiväkodeissa ammattitaitoisesti ja vanhemmat olivat pääsääntöisesti tyytyväisiä aloituksen sujumiseen. Yhtä yhteistä kehittämisen kohdetta ei tullut esille vanhemmilta eikä kasvattajilta. He kuitenkin nostivat esiin yksittäisiä kehittämisideoita. Tästä esimerkkinä oli tiedonkulun parantaminen.

Avainsanat: päiväkotitoiminta, päivähoiton aloitus, omahoitajajärjestelmä, kvalitatiivinen tutkimus, Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimalli

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty: School of Health Care and Social Work

Degree programme: Degree programme in Social Work

Specialisation: Bachelor of Social Work

Authors: Erja Tikkala and Elina Ylinen

Title of thesis: Supporting a Successful Beginning of Child Day Care: Parents' and Educators' Experiences of Starting Day Care

Supervisor: Minna Zechner

Year: 2013

Number of pages: 60

Number of appendices: 5

The purpose of this thesis was to make some research on the beginning of children day care in two different day care centers. One day care center uses a personal nurse method and the other does not. The target of the research was to see how parents and educators at the day care centers felt about the beginning of children day care. Another target was to find some development issues. Besides day care centers, our partner in this thesis was Family with children services of South Ostrobothnia -development project. That is part of National Development Programme for Social Welfare and Health Care (Kaste). Day care center, early childhood education and the model of early childhood education's welfare child are the context of the research. The model of welfare child was created by Pajuluoma Day Care Center and Children, Youth and Families of South Ostrobothnia -project. The model and the principles of educational partnership provide instruments to educators of early childhood education. With the model they can take into account children as individuals, work by parents' side in educational partnership and work together with different networks which serve families.

The thesis was a qualitative research. The material was collected by questionnaires from educators of day care centers and parents. The themes of parents' questionnaire were the beginning of day care, parents' inclusion and development of the beginning of day care. The themes of educators' questionnaire were the beginning of day care and development. Parents returned 24 forms and educators 12 forms. The material was analyzed by using analysis of the content.

From the results it is seen that the beginning of day care was organized professionally and parents were mainly satisfied with the beginning of day care. There did not appear any common development issue either from parents or educators. They brought out few development proposals, for example improving the flow of information.

Keywords: day care center, beginning of day care, primary nurse method, qualitative research, The model of early childhood education's welfare child

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUKSEN TAUSTAT	9
2.1 Tutkimuksen lähtökohdat.....	9
2.2 Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke opinnäytetyön taustalla.....	11
3 VARHAISKASVATUS JA PÄIVÄKOTI	14
3.1 Mitä varhaiskasvatus on?	14
3.2 Päiväkotitoiminta varhaiskasvatuspalveluna	15
4 PÄIVÄHOIDON ALOITUS.....	19
4.1 Lapsi päiväkodin asiakkaana.....	19
4.2 Päivähoidon asiakkuus muutoksessa.....	20
4.3 Tunne-elämän kirjo perheessä lapsen aloittaessa päivähoidon	21
4.4 Keinoja onnistuneen päivähoidon aloituksen toteuttamiseksi.....	23
5 VARHAISKASVATUKSEN HYVINVOIVA LAPSI -TYÖPROSESSIMENETELMÄ	25
5.1 Hyvinvoiva lapsi -työprosessimenetelmän synty	25
5.2 Omahoitajuus päivähoidossa	27
5.3 Alkukäynti kotona	29
5.4 Osallistuva alku ja pehmeä lasku päivähoidossa	31
6 TUTKIMUSPROSESSIN KULKU	34
6.1 Kvalitatiivinen tutkimus	34
6.2 Tutkimuksen toteutus opinnäytetyössämme.....	35
6.3 Tutkimusaineiston analysointi.....	37

6.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	38
7 TUTKIMUSTULOKSET	41
7.1 Yleistä tutkimustuloksista	41
7.2 Päiväkotien vanhempien kokemukset lapsen päivähoidon aloituksesta sekä kehittämisehdotukset.....	41
7.3 Päiväkotien kasvattajien kokemukset lapsen päivähoidon aloituksesta sekä kehittämisehdotukset.....	45
8 JOHTOPÄÄTÖKSET	48
9 POHDINTA	53
LÄHTEET	56
LIITTEET	60

1 JOHDANTO

Tutkimme opinnäytetyössämme lapsen päivähoiton aloitusta vanhempien ja kasvattajien näkökulmasta. Opinnäytetyömme on toteutettu kahdessa eri päiväkodissa, jotka sijaitsevat samalla paikkakunnalla. Koska jokainen lapsi ja perhe on erilainen, on päivähoiton aloitus aina yksilöllinen. Päivähoiton aloitukseen liittyy paljon erilaisia ajatuksia ja tunteita sekä lapsen, vanhempien että työntekijöiden taholta.

Päiväkoti kiinnostaa meitä molempia yhtenä mahdollisena tulevaisuuden työpaikkana, ja haluamme hankkia lastentarhanopettajan pätevyyden, joten opinnäytetyön aiheen valinta tältä kentältä oli meille selvää. Aiheen opinnäytetyöllemme saimme Etelä-Pohjanmaan lapsiperhepalvelut -kehittämishankkeen (ELLA) kautta, josta tarjottiin hankkeen teemoihin sopivia opinnäytetyön aiheita. ELLA-hanke (2011–2013) on KASPERI II-hankkeen osahanke. KASPERI II-hanke pohjautuu sosiaali- ja terveysministeriön kansalliseen KASTE-kehittämishankkeeseen.

ELLA-hanketta edeltäneessä Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishankkeessa (2009–2011) kehitettiin Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimalli. Varhaiskasvatuksella tarkoitetaan kasvatuksellista vuorovaikutusta alle kouluikäisen lapsen kanssa. Sen tavoitteena on tukea lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11–12.) Tämä malli oli opinnäytetyömme aiheen pohjana ja sovelsimme sen teoriaa tutkimuksemme päiväkotien päivähoiton aloitukseen. Malli sisältää kuusi kohtaa: palveluohjaus, omahoitajuus, alkukäynti kotona, osallistuva alkua ja pehmeä lasku päivähoitossa, saattaen ryhmästä toiseen sekä esikoulusta koulupolulle kumppanuudessa. Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimalli ja kasvatuskumppanuuden periaatteet yhdessä antavat välineitä varhaiskasvatuksen työntekijöille työskennellä lasta yksilöllisesti kuunnellen, kasvatuskumppanina vanhemman rinnalla, yhteistyössä lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa. (Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimalli.) Koska malli on laaja kokonaisuus, päädyimme rajaamaan opinnäytetyömme aiheeksi päivähoiton aloituksen, johon mallin osat alkukäynti kotona sekä osallistuva alkua ja pehmeä lasku

päivähoidossa liittyvät. Lisäksi aiheemme sivuaa omahoitajuutta, koska se työtapana on käytössä toisessa tutkimuksemme päiväkodissa.

Tutkimuksemme aihe on tärkeä, koska sillä miten lapsen päivähoidon alku sujuu ja miten luottamuksellinen suhde vanhempien ja työntekijöiden välille lähtee muotoutumaan, on varmasti suuri merkitys lapsen päivähoidon jatkoon kannalta. Päivähoidon aloitusta ja sen onnistumista tutkimalla pyritään siihen suurempaan tavoitteeseen, että kasvattajat ja vanhemmat kiinnittäisivät huomiota lapsen päivähoidon aloitukseen ja sen kehittämiseen lapsilähtöisemmäksi. Lapsilähtöisyyden periaatteet ovat yksi koko valtakunnallisen varhaiskasvatuksen pääpainopiste (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 15). Lapsilähtöisyyden pedagogiikalla tarkoitetaan sitä, että lapsen yksilöllistä ja omaehtoista toimintaa kunnioitetaan ja tuetaan. Päiväkodin työntekijän tulee suunnitella ja muodostaa päiväkodin toiminnat jokaisen lapsen yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaan. (Hujala, Puroila, Parriola & Nivala 2007, 57.) Myös sillä miten päiväkodin kasvattaja kohtaa lapsen päivän aikana, on suuri merkitys lapsilähtöisyyden kannalta. Jokainen lapsi haluaa tulla huomatuksi ja nähdyksi! (Van Manen 2003, 29–33.)

Hankkeen kannalta opinnäytetyöllä on tärkeä merkitys. Yleensä lyhytaikaisissa hankkeissa tapahtuva kehittämistoiminta ei riitä yksinään muuttamaan päivähoidon ja kuntaorganisaation hitaasti etenevää kehittymistä. Varhaiskasvatuksen kehittämisen pitäisi vastata käytännön tarpeisiin ja pyrkiä toimintaedellytyksiä parantaviin ratkaisuihin ja malleihin. Vaikka toiseen tutkimuksemme päiväkotiin omahoitajatyötapana on jalkautunut KASTE-hankkeiden ja Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishankkeessa luodun Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimallin kautta, eivät he silti päiväkodissa olleet tietoisia tästä mallin kokonaisuudesta. Opinnäytetyömme kautta Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimalli tulee taas ehkä vähän tunnetummaksi maakunnassa ja päästään hieman lähemmäksi tavoitetta laadukkaasta ja lapsilähtöisestä varhaiskasvatuksesta.

Tutkimuksemme tavoitteena oli saada selville vanhempien ja kasvattajien kokemuksia päivähoidon aloituksesta ja mitä kehitettäviä asioita aloitustilanteessa voisi olla. Toteutimme opinnäytetyömme tutkimuksen kyselytutkimuksena. Opinnäytetyömme kautta tuomme tutkimukseen osallistuneille päiväkodeille päivähoidon

aloitukseen yhtenä kehittämisen mallina Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishankkeessa luodun Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimallin. Opinnäytetyömme ei kuitenkaan ole kehittämishanke, vaan varsinainen kehittäminen jää tutkimuksemme päiväkotien ja kunnan varhaiskasvatuksen harteille. Toisaalta tutkimus sinällään jo tuo heille hyödyllistä tietoa päivähoiton aloituksen kokemuksista ja kehitysnäkökulmista.

Työssämme kerromme ensin tutkimuksen lähtökohdista ja taustoista. Tämän jälkeen teoriaosuudessa käymme läpi varhaiskasvatuksen käsitettä ja päiväkotia varhaiskasvatuspalveluna, päivähoidon aloittamiseen liittyviä asioita, sekä Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimallia. Kuvaamme tutkimusprosessin kulkua ja aineiston analysointia. Lopuksi esittelemme tutkimustulokset sekä johtopäätökset.

2 TUTKIMUKSEN TAUSTAT

2.1 Tutkimuksen lähtökohdat

Alun perin ajattelimme opinnäytetyön aiheeksi omahoitajuutta päivähoidossa. Omahoitajuusmenetelmä tarkoittaa sitä, että lapselle on päiväkodissa nimetty oma työntekijä, joka sitoutuu ottamaan vastuun lapsesta hoitopäivänä oman työaikansa puitteissa. Lapsen omahoitaja on turvallinen aikuinen, joka pyrkii luomaan vahvimman vuorovaikutussuhteen lapseen ja hänen perheeseensä. (Salminen & Tyninen 2011, 12.) Omahoitajuus aiheena olisi kuitenkin vaatinut jotain uutta ja tuoretta näkökulmaa, sillä varsinkin opinnäytetöitä aiheesta on tehty paljon (Salmela & Silvola 2011; Gustafsson & Tarpio 2012). Opinnäytetyömme ohjaava opettaja kertoi meille Etelä-Pohjanmaan lapsiperhepalvelut -kehittämishankkeen tarjoamista tutkimuksen aiheista. Me kiinnostuimme aiheesta, jonka tarkoituksena oli tutkia kokemuksia Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimallin hyödyistä ja kehittämistarpeista päivähoidossa. Työprosessimalliin kuului yhtenä osana omahoitajuus, joten saimme liitettyä myös alkuperäisen ideamme osittain opinnäytetyöhömmme.

Saimme opinnäytetyömme tutkimukseen yhteistyökumppaniksi Etelä-Pohjanmaalla sijaitsevan päiväkodin, jossa Hyvinvoiva lapsi -työprosessimalli oli otettu käyttöön soveltuvin osin. He toteuttavat omahoitajuustyötapaa päiväkodissa. Päiväkodissa on neljä kasvattajaa ja lapsia 21. Keskusteltuamme päiväkodin vastaavan lastentarhanopettajan kanssa, päädyimme kysymään mukaan myös toista samalla paikkakunnalla sijaitsevaa päiväkotia, jossa omahoitajuus ei ole käytössä. Tässä päiväkodissa on kahdeksan kasvattajaa ja 42 lasta. Ottamalla toisen päiväkodin mukaan tutkimukseemme, saisimme enemmän aineistoa, ja voisimme tutkia, millaisia mielipiteitä ja kokemuksia on kahdessa erilaisessa päiväkodissa päivähoidon aloituksen suhteen. Jatkossa käytämme näistä päiväkodeista nimityksiä päiväkoti 1 (omahoitajuus käytössä) sekä päiväkoti 2.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymyksiksi muotoilimme:

- Millaisia kokemuksia päivähoiton aloituksesta on kahden eri päiväkodin kasvattajilla ja lasten vanhemmilla?
- Miten päivähoiton aloitusta voidaan kehittää?

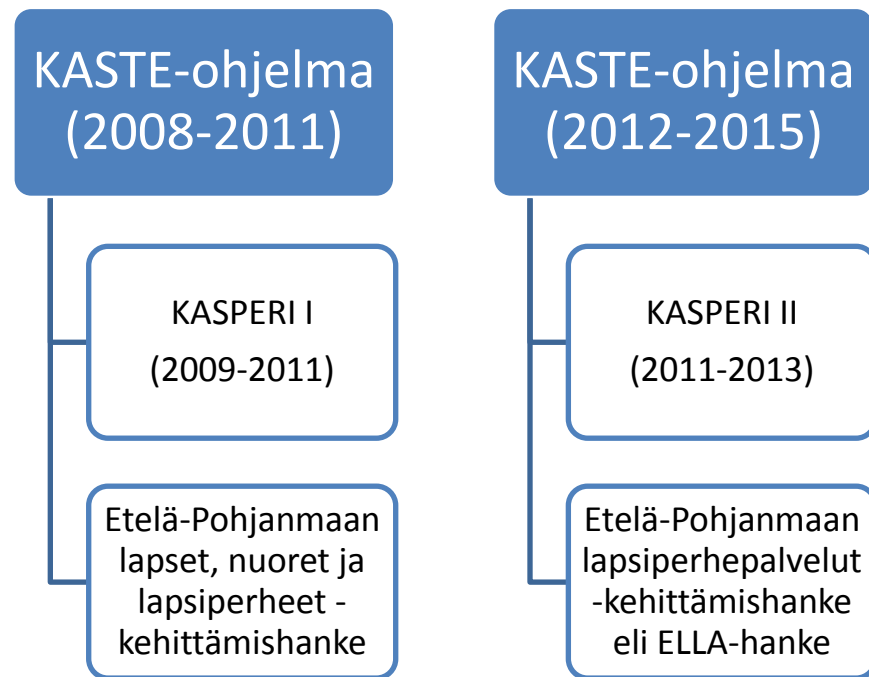
Valitsimme opinnäytetyöhömmme vanhempien ja kasvattajien näkökulman. Pohdimme näkökulmaa tarkasti suunnitteluvaiheessa, sillä halusimme mahdollisimman laajan kuvan päivähoiton aloituksesta päiväkodissa. Mietimme, miten voimme ottaa lasten mielipiteet huomioon. Tulimme siihen lopputulokseen, että paras keino huomioida lasten kokemuksia olisi havainnoida heitä aloitustilanteessa. Tämä olisi ollut meille mahdotonta toteuttaa käytännössä, sillä kattavan kuvan saamiseksi olisimme tarvinneet useita havainnointikertoja. Syksyllä molemmissa päiväkodeissa aloitti paljon uusia lapsia ja meidän olisi ollut vaikea ehtiä havainnoimaan kaikkia lapsia tasapuolisesti. Pohdimme myös sitä, että meidän kahden täysin vieraan havainnoijan läsnäolo olisi saattanut vaikuttaa jollain tavalla sekä lasten että hoitajien käytökseen. Päivähoiton aloitusvaihe oli kuitenkin mennyt jo ohi, kun päätimme lopullisen opinnäytetyömme aiheen. Tämänkin vuoksi havainnointi aloitustilanteessa olisi ollut mahdotonta. Mietimme myös muita tapoja kartoittaa lasten mielipiteitä. Yksi vaihtoehto olisi voinut olla haastattelu. Lasten iät vaihtelivat päiväkodeissa kolmesta kuuteen vuoteen. Näistä nuorimpien lasten olisi voinut olla vaikea hahmottaa jo jokin aika sitten tapahtunutta aloitusta ja sen mukanaan tuomia tuntemuksia. Brucen, Meggittin ja Grenierin (2010, 62–64) mukaan kolmevuotiaan kielenkehitys on räjähtävän nopeaa, mutta lapsi alkaa tässä vaiheessa vasta harjoitella lauseiden muodostamista ja ajankäyttöä kuvaavia sanoja. Vuotta vanhempi lapsi osaa jo ajatella huomattavasti paremmin menneisyyttä ja tulevaisuutta. Kuitenkin vasta 5-vuotias alkaa ymmärtää näiden sanojen merkityksiä vähitellen. Myös oman työkokemuksemme perusteella olemme huomanneet, että menneen ajan ja nykyhetken välinen ero ei ole välttämättä 3-6-vuotiaille vielä kovin selkeä. Päädyimme kysymään aloituksesta sekä vanhemmilta, että kasvattajilta mahdollisimman kattavan kuvan saamiseksi.

2.2 Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke opinnäytetyön taustalla

Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina on Etelä-Pohjanmaan lapsiperhepalvelut -kehittämishanke eli ELLA-hanke (2011–2013). Se on jatkoa Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishankkeelle (2009–2011), jossa luotiin Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimalli. Tämä malli on yhtenä käsitteellisenä kontekstina opinnäytetyössämme. Sen vuoksi keskitymme tässä aluvuossa enimmäkseen ensimmäisen hankkeen tavoitteisiin ja taustoihin.

Molemmat hankkeet ovat toteutuneet kansallisen sosiaali- ja terveysalan -kehittämishankkeen (KASTE) pohjalta. KASTE-ohjelma on Sosiaali- ja terveysministeriön kansallinen kehittämisohjelma, jonka valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi. KASTE-ohjelmaan on kirjattu seuraavien vuosien sosiaali- ja terveysalan kehittämistavoitteet sekä keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Vuosien 2008–2011 tavoitteina olivat muun muassa osallisuuden lisääminen sekä syrjäytymisen vähentäminen, ihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen, alueellisten erojen pieneminen sekä parannusten aikaansaaminen palveluihin. KASTE-ohjelmaa toteutetaan Suomessa viidellä eri alueella, jotka perustuvat sairaanhoidon erityisvastuualueisiin. Nämä alueet ovat Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Itä- ja Keski-Suomi, Väli-Suomi ja Pohjois-Suomi. Etelä-Pohjanmaa kuuluu Väli-Suomen alueeseen. (Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2008, 3–4.)

Väli-Suomen alueella on toteutettu lasten, nuorten ja perheiden palveluita kehittävä KASPERI-hankekokonaisuus. Myös KASPERI-hankkeita on kaksi. Sekä KASPERI I-hanke (2009–2011) että KASPERI II-hanke (2011–2013) on suunniteltu KASTE-ohjelman pohjalta ja suurin osa niiden rahoituksesta on tullut valtionavustuksina. Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke oli KASPERI-hankekokonaisuuden osahanke, kuten myös ELLA-hanke on tällä hetkellä. Mukana KASPERI-hankekokonaisuudessa ovat kaikki Väli-Suomen maakunnat, eli Kanta-Häme, Päijät-Häme, Pirkanmaa, Etelä-Pohjanmaa ja Pohjanmaa. (Siltala & Paananen 2010, 90, Tuomela-Jaskari 2012.) Seuraavalla sivulla oleva kuvio havainnollistaa hankkeiden kokonaisuutta (KUVIO 1.)

Kuvio 1. Hankekokonaisuudet (Tikkala & Ylinen 2013)

Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishankkeen toiminta perustui vuosina 2009–2011 kolmeen kehittämistavoitteeseen, joita olivat perhekeskusverkoston kehittäminen, jalkautuvien palvelujen kehittämiskokonaisuus sekä perhetyön kehittäminen ja peruspalveluiden vahvistaminen. (Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke, 3.) Perhekeskusverkostoa kehitettiin verkkopohjaisessa Kersanet-portaalissa. Hankkeessa luotiin Internetissä toimiva perhekeskus -malli, joka toimii matalan kynnyksen paikkana lapsille, nuorille ja perheille. Kersanet-portaalin toimintaa laajennettiin alueellisesti ja kohdennettiin 0-12-vuotiaiden lasten vanhemmille. Jalkautuvien palvelujen kehittämiskokonaisuudessa haluttiin madaltaa kynnystä erilaisten lasten ja perheiden palveluiden välillä. Varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja sosiaali- ja terveystoimen palveluiden välille pyrittiin saamaan joustava rajapinta pilottitoiminnan ja moniammatillisen tiimityöskentelyn avulla. (Hankesuunnitelma, 8-9.) Moniammatillisella tiimityöskentelyllä tarkoitetaan pientä ryhmää, joka koostuu eri ammattikuntiin kuuluvista asiantuntijoista. Heillä on jokin päämäärä, johon pyritään yhteistyöllä ja jokainen tiimin jäsen on vastuussa onnistumisesta. Moniammatillisessa tiimityöskentelyssä on tärkeää, että kaikilla on yhteneväiset tavoitteet. (Aaltonen, Ojanen, Sivén, Vihunen & Vilén 1997, 89.) Kolmas kehittämistavoite perhetyöhön ja peruspalveluihin liittyen

oli ennaltaehkäisevässä työssä sekä lastensuojelun sijaishuollossa tehtävässä työssä. Tavoitteena oli lisätä ehkäisevän perhetyön malleja ja niiden käyttömahdollisuuksia. (Hankesuunnitelma, 9.)

Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishankkeessa luodussa Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimallissa pyrittiin kehittämään päivähoidon aloitusta aiempaa sujuvammaksi ja lapsilähtöisemmäksi, lapsen ympäristö ja tarpeet huomioon ottaen. Hyvinvoiva lapsi -työprosessimallista on tehty opas (LIITE 1), johon on koottu erilaisia asioita helpottamaan päivähoidon aloitusta. Opas on kohdistettu varhaiskasvatuksen työntekijöille. Tarkoituksena on antaa neuvoja siitä, kuinka lapsen päivähoidon aloitusta ja uuteen ryhmään siirtymistä voidaan helpottaa. Oppaan painopisteinä ovat muun muassa kasvatuskumppanuus, omahoitajuusmenetelmä, osallistuva alku ja pehmeä lasku päivähoidossa sekä alkukäynti kotona. (Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimenetelmä.) Näihin teemoihin palaamme opinnäytetyön luvussa viisi.

3 VARHAISKASVATUS JA PÄIVÄKOTI

3.1 Mitä varhaiskasvatus on?

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2005, 11–12) mukaan ”varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, jonka tavoitteena on edistää lasten tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista”. Varhaiskasvatuksessa tavoitteena on, että vanhemmat ja kasvatuksen ammattilaiset toimivat yhdessä kasvatuskumppaneina, lapsen parhaaksi. Lähtökohtana ammattitaitoisesti toteutetulle varhaiskasvatukselle on kasvatustieteelliseen tietoon ja tutkimukseen sekä pedagogisten menetelmien hallintaan perustuva laaja-alainen näkemys lapsen kasvusta, hoidosta, kehityksestä ja oppimisesta. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omaehtoisella leikillä on tärkeä merkitys. Suomalaisen varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu Yhdistyneiden Kansakuntien Lapsen oikeuksien sopimukseen sekä lainsäädäntöön. Valtakunnallisten linjausten mukaisesti varhaiskasvatusta järjestetään varhaiskasvatuspalveluissa, joista keskeisimpiä ovat päiväkodit, perhepäivähoito sekä erilainen avoin toiminta. Palveluja tuottavat monet eri tahot: kunnat, järjestöt, yksityiset palveluntuottajat sekä seurakunnat. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportin (2007, 29) mukaan varhaiskasvatuksen pohja on kuitenkin kotikasvatuksessa: ensisijainen kasvatusoikeus ja -vastuu on vanhemmilla. Varhaiskasvatuspalvelut on tarkoitettu kotikasvatuksen tueksi.

Lapsen päivähoitoa ohjaavat laki lasten päivähoidosta sekä asetus lasten päivähoidosta, jotka tulivat voimaan 1.4.1973. Laissa säädetään muun muassa oikeudesta päivähoitoon, päivähoidon paikasta ja ajankohdasta sekä hoitopaikasta tarjottavasta ravinnosta. Laissa määritellään päivähoidon tehtävä: päivähoidon tavoitteena on tukea lasten perheitä kasvatustehtävässä ja yhdessä vanhempien kanssa edistää lapsen tasapainoista kehittymistä. Lain mukaan päivähoidon tulee turvata lapselle jatkuvat ja lämpimät ihmissuhteet, monipuolista lapsen kehitystä tukevaa toimintaa sekä suotuisan kasvuympäristön. Päivähoidossa lapsen kehitystä tulee edistää kaikilla osa-alueilla sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisessa kasvatuksessa on otettava huomioon

lapsen holhoojan vakaumus ja kunnioitettava sitä. (L 19.1.1973/36.) Päivähoitoasetuksessa on määritelty muun muassa aikarajat, joiden puitteissa vanhempien tulee hakea lapselle päivähoitopaikkaa. Asetus sisältää säännökset siitä, kuinka monta lasta yhdellä kasvattajalla voi olla vastuullaan yhtäaikaaisesti. Asetuksessa on myös määritelty, minkälaisia kelpoisuusvaatimuksia päiväkodissa työskentelevillä hoito- ja kasvatustehtävien henkilöillä tulee olla. (A 16.3.1973/239.)

Omaan opinnäytetyöhömme laki liittyy oleellisesti. Koska laki ohjaa päiväkodin toimintaa, on sen noudattaminen tärkeää jo siinä vaiheessa, kun hakuprosessi päiväkotipaikan saamiseksi alkaa. Näin varmistetaan oikeudenmukainen kohtelu kaikille. Laissa määritellään, että lapsen vanhemmat tukevat lapsen kasvua ja kehitystä päiväkotihenkilöstön avustuksella. Oman kokemuksemme mukaan tämän yhteistyön merkitys korostuu varsinkin lapsen päivähoidon aloitustilanteessa. Kun asioista keskustellaan ja tehdään samassa linjassa olevia päätöksiä, se tuo myös lapselle varmuutta ja auttaa sujuvammassa hoidon aloituksessa.

3.2 Päiväkotiki varhaiskasvatuspalveluna

Varhaiskasvatus koostuu lapsen perushoidosta, kasvatuksesta ja opetuksesta. Nämä asiat muodostavat vankan pohjan hyvälle varhaiskasvatukselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 11.) Tutkija Marjatta Kalliala sanoo eräässä radiohaastattelussa, että päiväkodin ensisijainen perustehtävä on hyvien kokemusten antaminen lapselle elämästä. Lapset kertovat samaisessa haastattelussa, mitkä kaikki asiat ovat heille tärkeitä päiväkodissa. Tärkeimmäksi asiaksi haastatellut lapset kokivat erilaiset leikit. Lapsen tehtävänä päiväkodissa on olla lapsi ja jokaisen tulee saada viettää lapsuutta itselleen ominaisella tavalla. Lapsen tehtävänä on leikkiä ja Kalliala sanookin, että aikuisten pitää osata luoda sellainen leikkiympäristö, jossa lapsi saa leikkiä ilman jatkuvaa keskeyttämistä. Aikuisten tulee myös osata leikkiä lasten kanssa ja auttaa leikin toteutuksessa tarpeen mukaan. (Laaksonen, 2011.) Vaikka varhaiskasvatus on leikkimistä ja hyvien kokemusten tuottamista, kuuluu siihen myös rajojen asettaminen. Aikuisella on päiväkodissa aina valtaa lapseen nähden, eikä tätä pidä unohtaa. Jokaisen lapsen pitää antaa olla oma itsensä ja hänen pitää voida näyttää tunteensa. Lapsella on kuitenkin myös tiettyjä velvollisuuksia, joita päiväkodissa pitää noudattaa. (Kalliala 2008,

20–21.) Nämä voivat olla esimerkiksi päiväkodin omia sääntöjä tai yleisiä hyviä käytöstapoja.

Päiväkodissa on myös monenlaisia rutiineja, jotka toistuvat joka päivä. Rutiinien tarkoituksena on taata jokaiselle lapselle riittävä määrä esimerkiksi ulkoilua, toimintaa ja lepoa päivittäin. Kun päiväkodin toiminnassa on aina samanlainen peruskaava, myös lapset oppivat sen vähitellen ja he pystyvät ennakoimaan tulevia tapahtumia. Kaikissa päivän aikana tapahtuvissa tilanteissa lapselle pyritään antamaan aikaa toimia omassa tahdissaan. Lapselle luo turvallisuuden tunnetta, kun aikuinen suhtautuu tehtäviin asioihin positiivisesti ja tekee tilanteista rauhallisen. Samalla opetellaan pysyviä taitoja, kuten pukeutumista ja oikeita ruokailutottumuksia. Lapsen itsetunto vahvistuu koko ajan, kun hän oppii selviytymään asioista ikätason tuoman kehityksen ja harjoittelun myötä yhä omatoimisemmin. Aikuisen tehtävänä on ohjata omatoimisuuteen ja tehdä tilanteesta myös opetustilanne. (Tiusanen 2008, 79–82.)

Hujalan ym. (2007, 63–65) mukaan päivähoidon toiminta perustuu erilaisiin suunnitelmiin. Nykyisin päivähoidon suunnittelun taustalla on ajatus, jonka mukaan jokainen lapsi on oikeutettu yksilölliseen kasvuun ja kehitykseen. Tämän periaatteen turvaaminen edellyttää lapsikohtaisten kasvatussuunnitelmien laadintaa. (Hujala ym. 2007, 65.) Tällaisista lapsikohtaisista kasvatussuunnitelmista käytetään nimitystä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma. Alasuutarin (2010, 15–16) mukaan varhaiskasvatussuunnitelmalla pyritään yhdenmukaistamaan varhaiskasvatuksen palveluja ja kehittämään niiden sisältöä ja laatua. Varhaiskasvatussuunnitelmia tehdään valtakunnallisella ja kunnallisella tasolla, sekä jokaisessa päiväkodissa on omat varhaiskasvatussuunnitelmansa. Joissakin päiväkodeissa on myös jokaisella ryhmällä ryhmän oma varhaiskasvatussuunnitelma. Jokaiselle lapselle laaditaan päivähoidossa oma, yksilökohtainen varhaiskasvatussuunnitelma yhteistyössä huoltajan kanssa. Lapsen omaan varhaiskasvatussuunnitelmaan sisällytetään lapsen omat kokemukset, tämän hetken ja tulevaisuuden tarpeet, lapsen mielenkiinnon kohteet sekä vahvuudet ja mahdolliset lapsen yksilöllisen tuen ja ohjauksen tarpeet. Varhaiskasvatussuunnitelman tarkoitus on olla perustana lapsen kasvatustoiminnan toteuttamiselle päivähoidossa. Näin ollen tähän sisältyy ajatus lapsen yksilöllisyydestä: vaikka kasvatusta tapahtuu päivähoidon ryhmässä, otetaan huomioon kunkin lapsen kasvatustoiminnassa hänen yksilölliset lähtökohtansa.

Useimmissa päiväkodeissa on otettu käyttöön kasvun kansio, joka on lapsen oma kansio. Kansioon talletetaan erilaisia muistoja lapsen päivähoidon ajoilta, jotka kertovat hänen kasvustaan, kehityksestään ja oppimisestaan. Se sisältää töitä, jotka pyrkivät kuvaamaan lapsen edistymistä pitkällä aikavälillä. Kansiossa voi olla esimerkiksi lapsen erilaisia töitä eri sisältöalueisiin liittyen, piirustuksia ja kertomuksia tapahtumista sekä valokuvia retkistä. Näkökulmana kansion sisältöön on lapsen oma kokemusmaailma: mitä mieltä lapsi on ollut tai mitä hän on ajatellut ja tuntenut. Osana kansion sisältöön kuuluu kasvattajan kirjallinen raportointi lapsen edistymisestä. Kansio toimii välineenä kasvattajalle yksittäisen lapsen kehityksen seuraamisessa ja tavoitteiden suunnittelussa. Kasvun kansioilla myös pyritään tukemaan lapsen itsetuntoa ja kehittämään hänen itsearviointi- ja oppimistaitojaan. Kasvun kansion merkityksen ymmärtäminen jää kuitenkin lopulta kasvattajan omille harteille. Jotkut kasvattajat ymmärtävät lapsen itsearvioinnin tärkeän merkityksen ja päivittävät kansioita yhdessä lapsen kanssa. Usein kuitenkin ajatellaan, että kansiot teettävät vain lisää työtä kaiken muun ohessa. Niiden ajatellaan olevan vain mukava muisto lapselle päivähoidon ajoilta ja aina ei ymmärretä niiden syvempää merkitystä yhtenä lapsen kehityksen arvioinnin välineenä. (Hujala ym. 2007, 90–91.)

Päiväkotia varhaiskasvatuspalveluna voidaan tarkastella myös yhteiskunnallisesta näkökulmasta. Keskisen (2003, 219–222) mukaan sekä perherakenteissa, että työelämässä tapahtuvat muutokset näkyvät päiväkodeissa ja ne tulee ottaa huomioon. Jatkuvaa päivähoidon kehitystä tarvitaan, jotta päivähoidon laatu pysyy tasaisena. Perherakenteiden muutokseen on näkyvillä kolme erilaista syytä: avioerojen lisääntyminen, perheiden lapsiluvun pieneneminen sekä ensisynnyttäjien keski-ikä nouseminen. Nämä perherakennemuutokset voivat aiheuttaa muun muassa sen, että lapsella on ympärillään monen kokoisia ja erilaisia perhekokonaisuuksia. Koska avioerojen määrä on kasvanut, lisääntyy näin ollen myös uusperheiden määrä. Tämän vuoksi olisi hyvä, että päiväkodissa lapsi saisi kokea pysyvyyttä esimerkiksi samana pysyvien ryhmien sekä tuttujen kasvattajien avulla.

Myös työelämän rakennemuutokset näkyvät päiväkodeissa. Vanhempien lisääntyvät projektityyppiset työt, epävakaat työtilanteet sekä määräaikaiset työsuhteet luovat haasteita päiväkodeille. On arvioitu, että yhä useampi ihminen joutuu kouluttamaan itseään lisää työuransa aikana. Tämä tuo taas vanhemmille painetta

esimerkiksi toimeentulon ja ajankäytön suhteen. Esille onkin tullut kysymys, että mikä on lapsen rooli ja kuinka hän saa ääntään kuuluville? Koska vanhemmilla on haastava tehtävä pyrkiä vastaamaan työelämän vaatimuksiin ja pyörittämään perheen arkea yhtäaikaaisesti, saattavat lapsi ja vanhemmat tietyllä tapaa etäännyä toisistaan. Vanhemmat saattavat tuoda esimerkiksi päiväkodissa ilmi, että olisi tarvetta lapsen ja vanhemman yhteisille ohjatuille tuokioille, jotka päiväkotitoi voisi järjestää. Tällöin päiväkodin kasvattajien tehtäväksi jää vanhempien tukeminen yhteiseen aikaan lastensa kanssa ja auttaa vanhempia luottamaan itseensä ja vanhemmuuteensa. (Keskinen 2003, 223.)

4 PÄIVÄHOIDON ALOITUS

4.1 Lapsi päiväkodin asiakkaana

Lapsen ja perheen asiakkuus päiväkodissa alkaa siitä, kun päätös hoitopaikasta on tehty. Tämän jälkeen päiväkodin työntekijät ja vanhemmat sopivat keskenään ajan aloituskeskustelulle, joka voidaan käydä päiväkodissa tai lapsen kotona. Aloituskeskustelussa jutellaan vanhempien kanssa lapsesta ja hänelle ominaisista tavoista. Vanhempien kertomukset lapsesta auttavat kasvattajaa valmistautumaan lapsen päivähoidon aloitukseen. Myös lapsen on helpompi tulla päiväkotiin, kun hän on jo tavannut päiväkodin työntekijän. (Kaskela & Kekkonen 2008, 43.)

Kun lapsi menee ensimmäisen kerran päiväkotiin, on se suuri muutos sekä lapsen että vanhempien elämässä. Päiväkodin kasvattajilla on vastuullinen tehtävä auttaa lasta sopeutumaan uuteen paikkaan ja olla tukena niin lapselle kuin vanhemmille. Kasvattajien tulee erityisesti muistaa ottaa huomioon, että lapsi tarvitsee paljon henkilökohtaista huomiota aikuiselta, apua uusien ihmisten kohtaamiseen sekä sosiaaliseen kanssakäymiseen muiden kanssa. (Järvinen, Laine & Hellman-Suominen 2009, 160.)

Monet eri tekijät vaikuttavat siihen, miten lapsi sopeutuu uuteen paikkaan. Näitä asioita ovat esimerkiksi lapsen ikä, miten pitkiä lapsen hoitopäivät ovat sekä millaisia ovat lapsen luonne ja persoonallisuus. Suuri merkitys on myös sillä, miten päivähoidon aloitusta eri lasten kohdalla toteutetaan. (Kanninen & Sigfrids 2012, 67.) Päivähoidon aloitusta voidaan miettiä sopeutumisprosessina, joka kannattaa huomioida päivähoidon alussa. Tällä tarkoitetaan sitä, että lapsen sopeutuminen nähdään tietynlaisena aikajanana. Lapsi reagoi erilaisin keinoin uuteen tilanteeseen kuten esimerkiksi itkulla. Prosessi voi alkaa jo ennen päivähoidon aloitusta, sillä lapsi saattaa jännittää uutta päiväkotia ja sinne menemistä jo ennen kuin on siellä ollut hoidossa. Aloittamisen jälkeen tulee yleensä sensitiivinen vaihe, jolloin lapsi reagoi erittäin voimakkaasti. Tähän vaiheeseen saattaa kuulua rajujakin mielialan vaihteluita, aktiivisuuden vähentymistä, univaikeuksia sekä takertumista vanhempiin. Prosessi kuitenkin elää ja kehittyy koko ajan. On odotettavissa, ettei sopeutuminen tapahdu tietyn kaavan mukaisesti. Välillä edistyminen saattaa py-

sähtyä tai mennä jopa hieman taaksepäin. Sopeutumisprosessi kestääkin noin puoli vuotta lapsesta riippuen. Prosessin ajatellaan olevan ohi, kun lapsen kielteiset reaktiot ovat vähentyneet sekä päiväkodissa että kotona. (Munter 2001, 53–54.)

4.2 Päivähoidon asiakkuus muutoksessa

Varhaiskasvatuksen asiakkuus on muuttunut viime vuosikymmeninä paljon. Kun päivähoitolaki tuli voimaan 1970-luvulla, päivähoidon asiakkuutta määritteli vanhempien tarve saada lapselleen hoitopaikka. Tarve hoitopaikalle aiheutui esimerkiksi vanhempien työssäkäynnistä, opiskelusta tai lapsen sosiaalisen tai kehityksellisen tuen tarpeen perusteella. Tuolloin päivähoitopaikkoihin saattoi myös liittyä perheiden leimautuminen sosiaalisesti huono-osaisiksi: kunnat ohjasivat usein riittämättömät hoitopaikkansa kaikkein vähätuloisimmille perheille. Tämä leimautuminen kuitenkin väheni, kun päivähoitopaikat 1980-luvulla lisääntyivät. 1990-luvulta lähtien lapsella on ollut subjektiivinen oikeus päivähoitoon. (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti 2007, 34.) Subjektiivisella päivähoito-oikeudella tarkoitetaan sitä, kun äitiys- ja vanhempainlomakaudet päättyvät, niin lapsella on oikeus päästä päivähoitoon tai vaihtoehtoisesti olla kotihoidossa. Kotihoidosta vanhemmalle maksetaan kotihoidon tukea. Tämän tuen saamisen edellytyksenä on, ettei lapsi ole kunnallisessa päivähoidossa. (Päivähoidon lakiopas 2010, 11.) Subjektiivinen oikeus päivähoitoon muutti asiakkuutta merkittävästi. Päivähoitopaikasta tuli jokaisen perheen oikeus eikä päivähoidon asiakkuutta enää välttämättä määritellyt tietty tarve, kuten esimerkiksi vanhempien työt. Nykyisin päivähoidon ammatillisen osaamisen lisäksi korostuu asiakkaiden asiantuntemus toivomiensa varhaiskasvatuspalveluiden laadun suhteen. Asiakaslähtöisyys, osallisuus ja tasavertainen, dialoginen suhde ovat nyt palvelujen laadun peruskriteereitä. (Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti 2007, 34.)

Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportin mukaan (2007, 34) tulevaisuudessa tarvitaan yhä enemmän yksilöllisempiä ja joustavampia palveluita. Perheet haluavat valita elämäntilanteeseensa sopivat varhaiskasvatus- ja päivähoitoratkaisut. Palveluja tulee olla monipuolisesti tarjolla eri puolilla kuntaa, ja on huolehdittava siitä, että hoitoa on tarjolla eri vuorokaudenaikoihin. Työelämän murros

aiheuttaa sen, että vanhempien työajat vaihtelevat yhä enemmän. Päivähoidossa on huomioitava erityistä tukea tarvitsevat lapset ja osattava ohjata vanhemmat muihin palveluihin. Varhaiskasvatukseen vaikuttavat myös yhteiskunnan muutokset, kuten monikulttuurisuuden lisääntyminen ja perheiden monimuotoistuminen, jotka osaltaan asettavat haasteita päivähoitopalveluille.

Vuonna 2011 Suomessa oli 226 958 lasta päivähoidossa. Kaikkiaan lähes 63 prosenttia suomalaisista 1–6-vuotiaista lapsista oli joko kunnallisessa tai yksityisessä päivähoidossa. Määrä on pysynyt suunnilleen samana viimeiset kymmenen vuotta vaihdellen 59 ja 63 prosentin välillä. Suurin osa päivähoidossa olevista lapsista, 92 prosenttia, oli kunnallisessa päivähoidossa. Heistä 76 prosenttia hoidettiin kunnallisissa päiväkodeissa, 20 prosenttia perhepäivähoidossa ja viisi prosenttia kuntien yksityisiltä ostamissa ostopalvelupäiväkodeissa. (Säkinen & Kuoppala 2012, 2-3.)

4.3 Tunne-elämän kirjo perheessä lapsen aloittaessa päivähoidon

Lapsen päivähoidon aloitus koskettaa monia eri ihmisiä, joten tunteiden skaala on laaja. Vanhempien ajatuksissa voi olla huoli lapsen pärjäämisestä päiväkodissa tai syyllisyys siitä, että lapsi pitää viedä vieraaseen paikkaan pois kotoa. (Munter 2001, 35.) Joskus saattaa tulla jopa tilanne, jolloin vanhempi on mustasukkainen työntekijälle, koska kokee itse eroahdistusta lapsestaan. Tämä voi näkyä esimerkiksi tyytymättömyytenä päiväkodin toimintaan tai tapoihin. (Kiesiläinen 2001, 265.) Toisaalta vanhempien odotukset voivat olla suuret uusia asioita kohtaan ja tunnetaan myös luottamusta siihen, että työntekijät osaavat hoitaa lasta hyvin. Työntekijöiden mielessä taas saattaa pyöriä kysymyksiä siitä, millaisia lapsia hoidossa aloittaa, montako kerrallaan ja kuinka saadaan päivän rytmi toimimaan sujuvasti. (Munter 2001, 35.)

Tutkimukset ovat osoittaneet, että erityisen suuri vaikutus lapsen reaktioihin on sillä, miten lapsen huoltaja suhtautuu päivittäisiin erotilanteisiin. Vaikutukset näkyvät muun muassa siinä, miten lapsen hoitoon jääminen ja sieltä hakeminen sujuu. (Munter 2001, 44–46.) Bowlbyn mukaan (Rusanen 2011, 54) lapsen käyttäytymisen erotilanteessa vaihtelee myös sen mukaan, kauanko vanhempi on ollut poissa ja mikä lapsen tunnetila on äidin palatessa. Lapsi saattaa olla iloinen jälleennäke-

misestä, mutta toisaalta hän voi vetäytyä ja kieltäytyä lähtemästä kotiin. Lapsen haastava käyttäytyminen erotilanteissa saatetaan virheellisesti tulkita päiväkotiin sopeutumattomuudeksi. Kiukuttelu kuitenkin ilmentää lapsen tervettä kehitystä ja se pitäisi osata nähdä lapsen yrityksenä säilyttää hänelle tärkeät ihmiset lähellä. (Rusanen 2011, 218.)

Vanhemman ahdistuminen ja stressaantuminen alkavasta työstään ja lapsen päivähoiton aloituksesta vaikuttavat myös lapsen kokemaan eroahdistukseen. Lapsi sääteleekin käyttäytymistään vanhemman tunnetilojen mukaan. On tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että lapsen erotilanteiden helpottaminen alkaa vanhempien ja päiväkodin henkilökunnan vuorovaikutuksesta. Luottavaisen suhteen muodostuminen helpottaa vanhempien ja samalla siis lapsen huolta. (Munter 2001, 44–46.)

Jokaisen lapsen reaktiot päivähoiton aloitukseen ovat erilaiset. Aina reaktiot eivät kuitenkaan ole näkyviä, kuten esimerkiksi itkua. Kotona lapsi saattaa olla tavallista väsyneempi tai kiukkuisempi hoitopäivän jälkeen. Lapsen iästä riippuen saattaa myös olla, että hän tarkistaa vähän väliä, ettei vanhempi lähde mihinkään, vaan pysyy kotona. On myös mahdollista, että lasta alkaa ahdistaa yleisesti erilaiset erotilanteet, eikä pelkästään päiväkotiin jääminen. Joillakin lapsilla reaktiot saattavat näkyä voimakkaasti syömisessä. Ruoka ei välttämättä maita tai syömiseen voi liittyä joitain muita ongelmia. (Kanninen & Sigfrids 2012, 71, 264–265.)

Päivähoidossa lapsi voi näyttää tunteensa eri lailla kuin kotona. Tunteet voivat näkyä esimerkiksi suruna tai vetäytymisenä muiden päiväkotiryhmän jäsenten luota. Joskus taas eron tuomat tunteet tulevat esille tuomis- tai hakutilanteissa. Lapsi saattaa alkaa kiukutella, kun vanhempi tulee häntä hakemaan. Tällöin reaktio onkin aivan päinvastainen kuin mitä sen voisi ajatella olevan. Tämä kuitenkin kertoo lapsen ikävästä ja reagoinnista siihen, että vanhempi on hänet jättänyt päiväkotiin. On myös mahdollista, että lapsi ilmaisee itseään vihamielisen käyttäytymisen kautta. Lyömällä tai potkimalla muita, lapsi yrittää purkaa omaa avuttomuuden tunnetaan. (Kanninen & Sigfrids 2012, 68–69). Näiden lapsen erilaisten tunteiden ja niiden ilmaisutapojen vuoksi päiväkodin kasvattajien on tärkeää kuunnella oikeasti, mitä lapsella on sanottavanaan. Kasvattajien pitäisi myös yrittää tulkita lapsen sanatonta viestintää, vaikka se voikin olla erittäin haasteellista. Kuitenkin päivähoiton aloitustilanteessa työntekijöiden vuorovaikutustaidot ovat avainasemassa, sillä

sen avulla saadaan tietoa muun muassa lapsen persoonasta, temperamentista sekä sosiaalisista taidoista. Näin ollen pystytään myös päivähoidon aloituksesta tekemään lapselle ja vanhemmille miellyttävämpi. (Järvinen ym. 2009, 160.)

4.4 Keinoja onnistuneen päivähoidon aloituksen toteuttamiseksi

Lapsen kokemat tunteet erotilanteeseen liittyen pitää ottaa päiväkodissa todesta, eikä lasta saa jättää huomiotta. Jokaisen lapsen persoonasta on kiinni, miten tilanne saadaan parhaiten ratkaistua. Yksi lapsista voi saada lohtua olemalla lähellä päiväkodin työntekijää ja toinen taas pitämällä mukanaan omia tuttuja leluja tai jotain muuta asiaa, joka hänelle tuo turvallisuuden tunnetta. Päiväkodin työntekijän vastuulla on, että mahdollisuuksien mukaan tunteita myös käsitellään lapsen kanssa. Tässä kuitenkin tulee ottaa huomioon lapsen iänmukainen kehitystaso. Yhtenä keinona voi kokeilla valokuvien mukaan ottamista päiväkotiin. Kuva vanhemmista tai koko perheestä voi lievittää lapsen ahdistusta ja ikävää. Kuvat voi liimata esimerkiksi lapsen lokeroon tai säilyttää albumissa ryhmätilassa, jolloin ne ovat koko ajan saatavilla tarpeen vaatiessa. Kun työntekijä keskustelee ikävöivän lapsen kanssa ja sanallistaa tilannetta, se auttaa myös lasta ymmärtämään omia tunteitaan. Kun lapsi saa omia tunteitaan hallintaan, se luo tunteen turvallisuudesta sekä luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen työntekijään. Näiden asioiden avulla lapsi pystyy myös vähitellen sopeutumaan päiväkotiin. (Kaskela & Kekkonen 2008, 43–44.)

Kaskela & Kekkosen (2008, 43) mukaan on tärkeää keskustella näistä lapsen eroon liittyvistä tunteista ja reaktioista vanhempien kanssa. Vanhemmille on hyvä kertoa, että minkälaisissa tilanteissa lapsen ikävä on tullut esille, millä tavoin lapsi on näyttänyt tunteensa ja miten tilanne on edennyt. On ehkä aiheellista tuoda keskusteltaessa myös esille, että tällainen reagointi kertoo vanhempien tärkeästä merkityksestä lapselle sekä tiiviistä suhteesta heidän välillään.

Päivähoidon onnistuneeseen aloitukseen vaikuttaa myös työntekijöiden pysyvyys. Pienet lapset elävät tässä ja nyt, eikä heillä ole vielä keinoja ennakoida tulevaa. Alle kolmivuotiaiden kehitysvaiheessa pitäisikin minimoida lyhyet ihmissuhteet ja hoitajien jatkuva vaihtuvuus, jotta pienet lapset säilyttäisivät hallinnan- ja turvalli-

suudentunteensa päivähoidossa. He tarvitsevat ympärilleen säännöllisyyttä, toistuvuutta ja pysyvyyttä. (Siren-Tiusanen 2001, 22.)

Vaikka lapsen hyvinvointi on päiväkodissa etusijalla, pitää kasvattajien muistaa myös vuorovaikutus vanhempien kanssa, jotta aloitus saadaan onnistumaan. Vanhempien vaihtelevat tunteet ovat täysin sallittuja ja kuuluvat asiaan. Päiväkodin työntekijöiden pitäisikin se myös muistaa kertoa vanhemmille. Vanhemmat eivät ole tunteidensa kanssa yksin, sillä myös monet muut vanhemmat ovat kokeneet samoja tunteita lapsen aloittaessa päivähoidon. Vanhempien olisi kuitenkin tärkeää oppia hyväksymään ja tunnistamaan omat tunteensa. Ammattitaitoiset työntekijät osaavat ottaa tällaiset asiat puheeksi ja suhtautua niihin asianmukaisesti. (Kiesiläinen 2001, 264.)

5 VARHAISKASVATUKSEN HYVINVOIVA LAPSI - TYÖPROSESSIMENETELMÄ

5.1 Hyvinvoiva lapsi -työprosessimenetelmän synty

Elokuussa 2009 Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -hankkeen varhaiskasvatuksesta vastaava projektityöntekijä osallistui Seinäjoen uuden Pajuluoman päiväkodin henkilökunnan palaveriin ja esitteli hankkeen tavoitteita ja lähtökohtia. Tästä palaverista sai alkunsa Pajuluoman päiväkotipilotti. Tässä ensimmäisessä palaverissa lähdettiin määrittelemään kehittämistyöskentelyn suuntaa yhteistyössä päiväkodin henkilöstön kanssa. Henkilökunta halusi rakentaa uuteen päiväkotiin hyvän ja laadukkaan kasvuympäristön lapsille. Yhteinen suunta päiväkodin henkilöstön kasvatustyölle löytyi yhteistyössä hankkeen, sen tavoitteiden ja sisältöjen kautta. Tavoitteena oli laadukkaan varhaiskasvatuksen toteuttaminen kiinnittämällä huomiota lasten ja perheiden aitoon kohtaamiseen ja läsnäoloon. (Tuomela-Jaskari, Hintsa, Pöytälaakso & Romppainen 2011, 66–67.)

Kehittämistyön alkuvaiheessa päiväkodin kasvattajat hyödynsivät tietoa kiintymyssuhdeteoriasta, varhaisesta vuorovaikutuksesta, aivojen kehittymisen edellytyksistä ja temperamentitietoisuutta. He tutustuivat myös lapsen sensitiivisempään kohtaamiseen liittyvään teoriaan sekä muualta Suomesta saatuihin kehittämistyön tuloksiin. Tärkeänä lähtökohtana asiakasperheiden kanssa työskentelylle oli kasvatuskumppanuus ja sen periaatteet. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 68–69.) Kasvatuskumppanuuden periaatteiden mukaan ammattilaiset ja vanhemmat ovat tasa-arvoisessa, toisiaan arvostavassa ja luottamuksellisessa suhteessa lapsen kasvatustehtävässä. Vanhempien oman lapsensa tuntemusta painotetaan kasvatuskumppanuudessa. (Ala-suutari 2010, 16.) Pajuluoman päiväkodin henkilökunnan koulutusten ja heidän ja verkostojen yhteisten kehittämisiltojen myötä alkoi hahmottua työmalli, joka myöhemmin nimettiin Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimenetelmäksi. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 68–69.)

Kehittämistyön tuloksena syntynyt osallistava Hyvinvoiva lapsi -työprosessimenetelmä on mallinnettu, ja sen osia on mahdollista ottaa käyttöön myös muissa päiväkodeissa. Malli ja kasvatuskumppanuuden periaatteet yhdessä

antavat välineitä varhaiskasvatuksen työntekijöille työskennellä lasta yksilöllisesti kuunnellen, kasvatuskumppanina vanhemman rinnalla, yhteistyössä lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa. Mallin painopisteet ovat erityisesti lapsen siirtymävaiheissa, kun lapsi siirtyy kotoa päivähoitoon, lapsi siirtyy ryhmästä toiseen tai kun lapsi jatkaa esikoulusta kouluun. Siirtymävaiheisiin tulee kiinnittää huomiota erityisesti siksi, että ne voivat kokemuksina olla niin isoja, että ne ylittävät lapsen voimavarat. Sen vuoksi on tärkeää ottaa huomioon lapsen ja hänen kasvuympäristöjensä edellytykset. Nämä huomioimalla lapsi sopeutuu paremmin uuteen ympäristöön ja samalla mahdollistetaan lapsen tasapainoinen kasvu ja kehitys. Kumppanuus, osallistumisen mahdollisuuksien lisääminen ja arjessa toteutuva lapsen aito kohtaaminen ovat mallin tärkeitä peruspilareita. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 72.)

Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimenetelmä koostuu kuudesta eri kohdasta: palveluohjaus, alkukäynti kotona, osallistuva alku ja pehmeä lasku päivähoidossa, omahoitajuus, saattaen ryhmästä toiseen sekä esikoulusta koulupolulle kumppanuudessa. Mallin osia omahoitajuus, osallistuva alku ja pehmeä lasku päivähoidossa sekä alkukäynti kotona tarkastelemme seuraavissa alaluvuissa laajemmin. Mallissa palveluohjauksella tarkoitetaan sitä, että läpi varhaiskasvatuspalvelujen vaiheiden vanhemmille tarjotaan monipuolista tietoa muun muassa lapsen kehityksestä, kiintymyssuhteen merkityksestä, varhaisesta vuorovaikutuksesta sekä alueen varhaiskasvatuspalveluista. Tietoa vanhemmille on myös tarjolla Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -hankkeessa kehitetyssä verkkopohjaisessa perhekeskuksessa Kersanetissä. Saattaen ryhmästä toiseen merkitsee sitä, että lapsen omahoitaja on mukana tärkeissä siirtymissä: kun lapsi siirtyy ryhmästä toiseen, esikouluun tai esikoulusta kouluun. Omahoitaja on tärkeänä, tuttu- na turvana lapselle uusissa tutustumistilanteissa. Saattaen vaihtaen ryhmästä toiseen sisältää myös sen, että pyritään välittämään kumppanuutta toimijoiden välillä. Varhaiskasvatuksen henkilöstö voi välittää tärkeitä tietoja lapsen seuraavalle kehitysportaalle. Esikoulusta koulupolulle kumppanuudessa merkitsee sitä, että kiinnitetään erityistä huomiota lapsen koulun aloitukseen. Vanhemmat, lapsi, esikoulun opettaja ja tuleva ensimmäisen luokan opettaja kohtaavat toisensa dialogissa. Yhteistyöllä kaikkien lapsen kasvattajien kesken pyritään helpottamaan koulunalo-

tukseen liittyviä suuria muutoksia lapsen elämässä. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 73–76.)

Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishankkeen aikana tehtiin tutkimus omahoitajuudesta ja kotiin tehdyistä päivähoidon aloituskäynneistä. Pajuluoman päiväkodin vanhemmille tehtiin kyselylomakkeet ja lasten vastauksia selvitettiin piirustusten avulla vanhempien kirjaamana. Kyselyn tarkoituksena oli saada tietoa kokemuksista liittyen omahoitajuuteen ja aloituskäynteihin lapsen kotoon. Lisäksi haluttiin selvittää vanhempien ajatuksia osallisuudesta varhaiskasvatuksen suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa sekä tulevaisuuden varhaiskasvatuksessa. Yhtenä tavoitteena oli myös kerätä tietoa, joka tukee Pajuluoman päiväkotipilotin kehittämistyötä ja varhaiskasvatuksen kehittämistyöskentelyä maakunnallisesti. (Nisula 2010.) Näihin tuloksiin palaamme opinnäytetyön luvussa yhdeksän.

5.2 Omahoitajuus päivähoidossa

Omahoitajuus päiväkodin arjessa tarkoittaa sitä, että lapselle on päiväkodissa nimetty oma työntekijä, joka sitoutuu ottamaan vastuun lapsesta hoitopäivänä oman työaikansa puitteissa. Lapsen omahoitaja on turvallinen aikuinen, joka luo vahvimman vuorovaikutussuhteen lapseen ja hänen perheeseensä. Omahoitajuusmenetelmällä pyritään tukemaan pienen lapsen sosiaalisia vuorovaikutustaitoja ja auttamaan lasta sopeutumaan päiväkodin ympäristöön. Tällä menetelmällä tavoitellaan laadukasta päivähoitoa. (Salminen & Tynnenen 2011, 12.) Pysyvä omahoitajuussuhde tuo lapselle turvan ja rutiinit hoitopäivään. Tuttu aikuinen auttaa lasta harjoittamaan ryhmässä olemiseen tarvittavia sosiaalisia taitoja. Kun lapsi saa rauhassa turvallisen ja saman aikuisen kanssa tutustua ympäristöönsä, hän ajan kuluessa uskaltaa ottaa kontaktia myös muihin aikuisiin. (Salminen & Tynnenen 2011, 15.)

Omahoitajuuden juuret ovat 1950-luvun Yhdysvalloissa, jossa lapsipsykologit Erna ja Robert Furman pitivät terapeutista lastentarhaa. He kävivät Suomessa luennoimassa lasta kunnioittavasta, lapsen todellisuutta huomioivasta ja empaattisesta lähestymistavasta. (Salminen & Tynnenen 2011, 11.) Suomalainen Tarja Lund tu-

tustui 1990-luvulla Furmanien työhön ja aloitti Espoossa, Soukanjoen päiväkodissa ”Auta lasta kasvamaan” -hankkeen, jonka tarkoituksena oli kehittää päivähoitokäytäntöjä entistä paremmiksi ja lasten kehitystarpeita vastaaviksi. Myöhemmin ”Auta lasta kasvamaan” -hanketta on toteutettu muissakin päiväkodeissa, kuten Kuopiossa, lastenpsykiatri Anne Tuliharjun johdolla. Hankkeen jälkeen toteutettiin KenguRu-projekti Helsingin yliopiston psykologian laitoksella. Projektin johtajana toimi Liisa Keltikangas-Järvinen. Sen myötä kuudessa helsinkiläisessä päiväkodissa otettiin käyttöön omahoitajuusjärjestelmä. Omahoitajuustyömenetelmän on havaittu tuovan myönteisiä muutoksia työntekijöiden työmotivaatiossa, vanhempien tyytyväisyydessä ja erityisesti lasten hyvinvoinnissa ja sen vuoksi omahoitajuustyöskentely on laajentunut päiväkodeissa. (Salminen & Tynnen 2011, 11–12.)

Olemme tutustuneet eri päiväkotien tapoihin toteuttaa omahoitajuutta. Tähän on olemassa monta erilaista mallia. Joissakin päiväkodeissa omahoitajuusjärjestelmä on käytössä vain alle kolmivuotiailla lapsilla, toisissa myös isommilla lapsilla. Jokainen päiväkoti voi luoda omat yhteiset sääntönsä siihen, miten omahoitajuustyömenetelmää heidän yksikössään toteutetaan. Tärkeintä on kuitenkin kaikkien työntekijöiden yhteinen sitoutuneisuus omahoitajuustyömenetelmään.

Omahoitajan tärkeänä tehtävänä on kannatella lapsen ja hänen vanhempiansa välistä suhdetta hoitopäivän ajan. Hän pitää huolen siitä, että jokainen päivähoitossa oleva lapsi tulee kohdatuksi ja on aidossa vuorovaikutuksessa lapsen kanssa. Omahoitajuus rajaa vuorovaikutussuhteiden määrää lapsiryhmässä, mikä vähentää lapsen stressiä. (Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi - työprosessimenetelmä.) Lapselle voidaan nimetä ”varaomahoitaja” niitä tilanteita varten, kun hänen omahoitajansa on poissa, esimerkiksi työvuorojärjestelyjen vuoksi. Myös vanhempien on hyvä tiedostaa se, ettei omahoitaja ole aina tavattavissa. Näissä tilanteissa ryhmän muilla työntekijöillä on tarvittava tieto päivän tapahtumista. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 75.) Omahoitajuus työmenetelmänä tuo työtiimiin tiettyjä sääntöjä, joihin kaikkien on sitouduttava. Yleensä lapsen omahoitaja on vastuussa varhaiskasvatuskeskusteluista ja kasvun kansioista. Tällöin kaikki työntekijät voivat luottaa siihen, että kaikilla lapsilla nämä asiat hoituvat. (Salminen & Tynnen 2011, 15.)

Omahoitajuuden toteuttaminen on saanut myös kritiikkiä osakseen. Filosofian tohtori, kehitysneuropsykologian dosentti Nina Sajaniemi kritisoi omahoitajuusjärjestelmässä sitä, että sitouduttaessa siihen jäykästi, pieni lapsi saattaa jäädä paitsi lastentarhaopettajan huomiosta, jos hänen pienryhmänsä vetäjänä ja omahoitajana on lastenhoitajan koulutuksen saanut henkilö. Tällöin lasta hoitaa usein aina joku muu kuin pedagoginen asiantuntija ja silloin Sajaniemen mielestä lapsi jää vaille korkeatasoista varhaiskasvatusta. Lastentarhanopettaja tunnistaa lapsen sosiaalisen erityisyyden siinä mielessä, että pelkkä hoiva ei riitä. Sajaniemi ei kannata omahoitajuusjärjestelmässä olevaa yleistä käytäntöä lasten jakamisesta pienryhmiin. Hänestä silloin ryhmän positiivinen voima valuu hukkaan. Pienryhmätkin ovat toimivia joissain tilanteissa, mutta niitä pitää voida joustavasti muuttaa ja järjestellä uudelleen. (Korkeakivi 2012, 11.)

Muuta esiin noussutta kritiikkiä omahoitajuuskäytännön onnistumiselle ovat esimerkiksi lapsen kiintyminen liiaksi yhteen hoitajaan. Mitä jos lapsen omahoitaja ei olekaan töissä ja lapselle ei kelpaa kukaan muu hoitaja? Miten toimitaan, jos lapsi tai lapsen vanhempi ei tulekaan toimeen omahoitajan kanssa, ns. kemiat eivät kohtaa? Päiväkotiryhmissä työntekijät myös vaihtuvat aika ajoin ja työntekijöillä saattaa olla pitkiä sairaslomia. Miten lapselle järjestetään uusi omahoitaja? Ongelmana voidaan kokea omahoitajakäytännön aloitus ja se, miten toimia, jos uusia lapsia tulee ryhmään monta yhtä aikaa. Käytännön ongelmat, kuten tilat, työvuorot, lomat, sijaiset sekä lisäresurssien tarve ovat huolena. (Vesimäki 2010.)

5.3 Alkukäynti kotona

Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimenetelmän mukaisesti ennen lapsen hoidon alkua päiväkodin kasvattaja, lapsen omahoitaja, käy lapsen kotona alkukäynnillä. Tällöin lapsella on mahdollisuus tutustua omahoitajaansa jo ennen hoidon alkua. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 74.) Koti on perheelle luonteva paikka tutustumiselle. Tutussa ympäristössä vanhempien on helpompi ilmaista omia odotuksiaan ja mielipiteitään päivähoidon suhteen. Perheen koti on myös työntekijälle luontevin paikka havainnoida ja oppia, miten äiti ja isä toimivat lapsensa kanssa. Siten kasvattaja saa tietoa ja ymmärrystä lapsesta ja lapselle ominaisesta tavasta toimia. (Kaskela & Kekkonen 2006, 41–42.) Työntekijän tehtävänä on myös auttaa

vanhempia tunnistamaan omia ajatuksiaan, käsityksiään ja tunteitaan, joita liittyy lapsen päivähoidon aloitukseen. Omien tunteidensa selkiinnyttyä vanhempien on helpompi valmistella lasta tulevaan muutokseen. Alkukäynnillä työntekijä antaa vanhemmille tarpeellista tietoa tutustumisen mahdollisuuksista ja vanhempien osallistumisesta pehmeän laskun järjestämiseksi lapselle. (Tuomela-Jaskari ym. 2011, 74.)

Kotikäynnit eivät ole uusi asia varhaiskasvatuksessa, sillä kasvattajat ovat vierailleet perheiden kodeissa jo lastentarhojen perustamisesta alkaen. Aikaisemmin kotikäynnit kuitenkin kohdistuivat sosiaalisesti ja taloudellisesti huono-osaisiin perheisiin. (Eerola-Pennanen 2009, 37.) Nykyisin tästä leimasta pyritään eroon, ja halutaan saada varhaiskasvatuksen kotikäynneille oma merkityksensä, jotta kotikäynti olisi perusteltua toteuttaa kaikissa perheissä. Varhaiskasvatuksen kotikäynnin merkitykseen halutaan tuoda selkeä ero verrattuna lastensuojelun, sosiaali- tai perhetyön kotikäyntien tavoitteisiin. Varsinkin lastensuojelun kotikäyntiin liittyvistä negatiivisista mielikuvista, jotka useimmiten liittyvät siihen, että kotiin mennään silloin, kun lapsesta tai hänen kasvuolosuhteistaan on jotakin huolta, tulisi päästä eroon. Selkeä ero olisi tehtävä myös perhetyön kotikäynnin merkitykseen. Perhetyön kotikäynnin tavoitteena on perheen ensisijainen tukeminen, perhesysteemin muuttaminen, perheen jäsenten väliset suhteet ja perheen dynamiikan muuttaminen. Varhaiskasvatuksen kotikäynnillä nostetaan lapsi ja tutustuminen lapseen päätavoitteeksi. (Kekkonen 2012).

Marjatta Kekkonen (2012) on tehnyt väitöskirjan aiheesta Kasvatuskumppanuus puheena: Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset diskursiivisilla näyttämöillä. Tutkimuksen yhtenä tavoitteena oli kuvata, millaisia puhetapoja käyttäen varhaiskasvatuksen ammattilaiset rakentavat kasvatuskumppanuuden merkityksiä. Lisäksi tutkimuksessa haluttiin selvittää, minkälaisia toimijuuksia, vuorovaikutustapoja ja suhteita varhaiskasvattajat muodostavat varhaiskasvattajien, vanhempien ja lasten kohtaamisia koskevissa kuvauksissa. Kekkonen analysoi sitä, millä tavalla varhaiskasvattajat kuvaavat kasvattajien, vanhempien ja lasten tapaamisia, kohtaamisia ja yhteistyötilanteita lapsen kasvuympäristöissä kuten päiväkodissa ja kodissa. Tavoitteena tutkimuksessa oli selventää sitä, mitkä yhteistyötä koskevat tulkinnot voidaan samaistaa ja tunnistaa kasvatuskumppanuudeksi. (Kekkonen 2012, 8.)

Väitöskirjassaan Kekkonen on tutkinut päivähoidon kotikäyntiä: millaisia suhteita kotikäyntitilanteissa muodostuu ja millaista vuorovaikutusta kotikäynnillä rakennetaan, keiden luona käynti voidaan luontevasti toteuttaa ja mikä on keskustelun sisältö ja toteutustapa (Kekkonen 2012, 120–121). Powellin (1993, 24) mukaan kaikki kotikäynnit näyttävät ulkoa päin samankaltaisilta. Kuitenkin tarkemmin tarkasteltuna kotikäynnit tuovat esiin erilaisia työntekijän omia työhön liittyviä oletuksia ja käsityksiä, jotka hän vie mukanaan lapsen kotiin. Kotikäynti ilmaisee kasvattajan ja vanhemman välille syntyvien vuorovaikutussuhteiden ominaisuuksia ja näyttää minkä merkityksen kasvattaja antaa kotikäynnille suhteessa lapseen ja vanhempaan. Myös Kekkosen tutkimustuloksista ilmenee se, että on tärkeää havaita, millaisia eri merkityksiä päivähoidon kotikäynnille voidaan antaa, ja miten kasvattajat sen toteuttavat. Nähdäänkö se kodin tarkistuskäyntinä, jossa kasvattajat asettuvat arvioijan ja havainnoijan rooliin ja perheen tehtävänä on olla arvioinnin kohteena? Vai annetaanko sille tutustumisen tavoite, jolloin sekä kasvattaja, vanhemmat ja lapsi ovat tasavertaisessa asemassa, kaikki tutustumassa toisiinsa? Kasvattajan tehtävänä kotikäynnillä on mahdollistaa vastavuoroisen kertomisen - puhetapa, jolla pyritään perheen ja päivähoidon yhteisen työosan, eli lapsen varhaiskasvatuksen ja varhaislapsuuden avaamiseen. Kumppanuuden näkökulmasta tutkimus tuo esiin kasvattajan tehtävän toimia lasta ja lapsen kodin kasvuympäristöä koskevana tiedon tallentajana ja välittäjänä päiväkotiin päin. Kumppanuuden kautta kotikäynti nähdään lapsen päivähoidon aloituksen yhteyteen liittyvänä käytäntönä, jossa kasvattaja tapaa lapsen ja tutustuu häneen, kuulee vanhempien kuvauksen lapsesta, tutustuu lapsen perhekulttuuriin, oppii lapsen kasvuhistoriasta sekä saa tietoa perheen elämäntilanteesta, lapsen päivähoidon tarpeesta ja lapsesta itsestään. Lapsen tapaaminen kotona auttaa kasvattajaa näkemään lapsen eri asemat ja roolit. (Kekkonen 2012, 142–146.)

5.4 Osallistuva alku ja pehmeä lasku päivähoidossa

Osallistuvalla alulla ja pehmeällä laskulla päivähoitoon tarkoitetaan sitä, että lapsi voi tulla tutustumaan päivähoitopaikkaan yhdessä vanhempiensa kanssa jo ennen kuin varsinainen päivähoito alkaa. Koska lapselle on tärkeää jatkuvuuden tunteen säilyminen, pyritään se hänelle takamaan muun muassa tällaisen osallistuvan alun

ja pehmeän laskun kautta päivähoitoon. Jatkuvuuden tunnetta voidaan turvata, kun lapsi saa siirtyä kotoa päivähoitoon vaihteittain ja vähitellen hoitoaikaa pidentäen. Lapsen tullessa päiväkotiin, on hänen oma omahoitajansa vastaanottamassa hänet. Lapsi ja vanhemmat tutustuvat yhdessä päiväkodin toimintaan ja erilaisiin rutiineihin tämän saman kasvattajan kanssa. (Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimenetelmä.) Lundin (2003, 249) mukaan tutustumisjakso voi kestää parikin viikkoa, jonka aikana lapsi totutetaan vähitellen jäämään päivähoitoon yhä pidemmäksi aikaa ilman vanhempiaan. Lapsi tutustuu omaan tahtiinsa päiväkotiin, sen ympäristöön, lapsiin sekä päiväkodissa työskenteleviin aikuisiin. Pehmeää aloitusta toteuttavat käynnit tuovat myös kasvattajille tietoa perheestä. Pidempien käyntien aikana he näkevät vanhempien tapaa hoivata lastaan ja miten vuorovaikutus lapsen ja vanhempien välillä sujuu. (Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimenetelmä.)

Kannisen ja Sigfridsin (2012, 144–145) mukaan pehmeää laskua päivähoitoon on toteutettu jo muutamia vuosikymmeniä taaksepäin. Aikaisemmin lähtökohta tutustumisjaksolle oli kuitenkin hyvin erilainen kuin nykypäivänä. Tausta-ajatuksena oli, että lapsi totutettaisiin eroon vanhemmasta altistamalla häntä toistuvilla erokokemuksille. Tämän päivän lähestymistapa on ihan toisenlainen ja nykyään ymmärretään, miten turvallisuuden tunne lapselle luodaan ja saadaan säilymään. Vanhempien mukanaolo päivähoidon aloituksessa on tärkeää, jotta lapsi tuntisi olonsa turvallisiksi. Lapsi ei osaa kuvitella pärjäävänsä ilman vanhempaa. Aikuinen ymmärtää, että päiväkoti on lapselle turvallinen paikka, mutta lapsen oma kokemus voi olla täysin erilainen.

Pohdimme, mitä mahdollisia ongelmia osallistuvan alun ja pehmeän laskun toteuttamisessa voisi olla. Yhtenä ongelmakohtana on se, että lapset voivat joskus aloittaa päivähoidon hyvin lyhyellä varoitusajalla. Tällainen tilanne on esimerkiksi se, jos vanhempi yllättäen saa työpaikan. Silloin osallistuvan alun ja pehmeän laskun toteuttamiseksi voi jäädä liian vähän aikaa. Täytyy ottaa myös huomioon, että joissakin päiväkodeissa toimii varahoitolaisten päiväkotiryhmä. Tällaiseen ryhmään tulee perhepäivähoidosta lapsia äkillisestikin, jos esimerkiksi hoitaja sairastuu. Silloin osallistuvan alun ja pehmeän laskun toteuttaminen on mahdotonta. Kolmantena asiana pohdimme vanhempien omaa halukkuutta osallistua päivähoidon aloitukseen. Kaikilla vanhemmilla ei välttämättä ole innokkuutta lähteä tällaiseen pro-

sessiin mukaan ja varsinkin kun ajatuksena on tutustumisen aloittaminen jo muutama viikko ennemmin kuin varsinainen hoidon tarve alkaa. Vanhemmat saattavat ajatella, että viettävät tämänkin ajan vielä mieluummin kotona lapsen kanssa. Pohdimme myös sitä, miten eri päiväkodeissa henkilökunta suhtautuisi vanhempien osallistumiseen päivähoidon aloituksessa. Yleisenä ajatuksena saattaisi olla, että vanhempien läsnäolo häiritsisi päivän normaaleja rutiineja ja päiväkodin toimintaa. Ainakin vanhempien osallistuminen päivähoidon aloitukseen pitäisi olla ennalta hyvin suunniteltua, jos useampi lapsi on aloittamassa hoidon yhtä aikaa.

6 TUTKIMUSPROSESSIN KULKU

6.1 Kvalitatiivinen tutkimus

Tutkimuksemme on laadullinen eli kvalitatiivinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään todellisen elämän kuvaamiseen ja tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 152). Laadullisessa tutkimuksessa teoriaosuus ja tutkimuksen eteneminen limittyvät toisiinsa. Tutkimuksen vaiheet aineistonkeruu, analyysi, tulkinta ja raportointi eivät etene missään tietyssä järjestyksessä, vaan vaiheisiin palataan monesti tutkimuksen edetessä. Myös tutkimussuunnitelma elää ja muotoutuu koko tutkimuksen ajan. Tutkija joutuu usein aineiston kerättyään palaamaan alkuun ja pohtimaan asetettuja tutkimuskysymyksiä sekä tavoitteita uudelleen. (Puusa & Juuti 2011, 52).

Keskeistä laadullisessa tutkimuksessa on tutkittavien näkökulma ja heidän omat kokemuksensa (Puusa & Juuti 2011, 47–48). Omassa tutkimuksessamme teimme lomakekyselyn, jossa oli sekä avoimia-, että monivalinta- ja asteikkokysymyksiä. Avoimissa kysymyksissä vastaajalle esitetään kysymys, johon hän voi vastata omin sanoin. Monivalintakysymyksissä on valmiit vastausvaihtoehdot. Lomakkeen täyttäjä rastittaa vastausvaihtoehdon tai useampia, jos sellainen on mahdollista. Asteikkoihin perustuvissa kysymyksissä esitetään väitteitä ja vastaaja valitsee niistä sen mukaan, miten hän on samaa tai eri mieltä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 187–190.)

Kyselylomakkeen käytössä on sekä positiivisia että negatiivisia puolia. Sen avulla pystytään keräämään laaja tutkimusaineisto. Se on tehokas tapa tutkijan kannalta. Se säästää aikaa ja vaivaa, kun tutkijan ei tarvitse olla henkilökohtaisesti tekemisissä tutkittavien kanssa. Lomakkeella saadaan vastaus kaikilta tutkittavilta, jotka haluavat kyselyyn vastata. Lomakkeen huolellinen suunnittelu helpottaa ja auttaa tulosten analysoinnissa. Toisaalta lomakkeen suunnittelu vie aikaa ja vaatii tutkijan perehtymistä asiaan. Kyselyyn vastaajat voivat ajatella kysymykset eri lailla kuin tutkija on tarkoittanut. Tutkija ei ole välttämättä osannut muotoilla kysymyksiä siten, että ne huomioisivat kaikenlaiset näkökulmat. Joskus on myös mahdollista, että tutkittavat eivät suhtaudu kyselyyn odotetulla vakavuudella ja vastaavat huo-

limattomasti tai epärehellisesti. Kyselyn negatiivisena puolena on joissain tapauksissa myös tulosten vaikea tulkinta. (Hirsjärvi ym. 2003, 184). Esimerkiksi vastaajan huono käsiala, vastausten sanallinen ymmärrettävyys tai puuttuvat vastaukset hankaloittavat tilannetta. Tuomen & Sarajärven (2011, 74) mukaan kyselylomakkeen ongelmana saattaa olla vastaamattomuus. Laadullisessa tutkimuksessa se ei muodostu ongelmaksi yleistettävyyden kannalta, sillä tutkimuksessa ei ole edes tarkoitus yleistää. Kuitenkin, jos aineisto jää hyvin niukaksi, on pohdittava kertooko se mitään tutkittavasta ilmiöstä.

Kyselylomake oli tässä tutkimuksessa hyvä vaihtoehto, koska vastaajia oli suuri määrä. Vastaajia olisi voinut olla parhaimmillaan 75. Jos olisimme toteuttaneet tutkimuksen esimerkiksi haastatteluna, se olisi vienyt liikaa aikaa. Halusimme, että vastausmahdollisuus on kaikilla kasvattajilla sekä niillä huoltajilla, joiden lapsi on tällä hetkellä kyseisessä päiväkodissa hoidossa. Meidän tutkimuksessamme ei muodostunut ongelmaksi tutkittavien vastaamattomuus, sillä saimme vastauksia riittävästi: kasvattajilta yhteensä 12 vastausta ja vanhemmilta 24.

Tutkijalla on merkittävä rooli tutkimuksen toteuttamisessa. Tutkijan omat arvot ovat lähtökohtana sille, mitä tutkimme ja miten ymmärrämme tutkimiamme ilmiöitä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2003, 152.) Meille tärkeä arvo on tasa-arvo. Kun työskentelemme lasten kanssa, on tärkeää, ettei lapsia pidetä alempiarvoisina kuin aikuisia. Tämän pohjalta kannatamme lapsilähtöistä päiväkotitoimintaa, johon opinnäytetyömmekin pohjaa. Tutkijalla on myös vapaus tehdä valintoja tiettyjen, kuten eettisten ja käytännöllisten rajojen, puitteissa. Laadullinen tutkimus osittain vaatii tutkijaa käyttämään ja kokeilemaan erilaisia menetelmiä, jotka parhaiten soveltuvat hänen tutkimukseensa. (Eskola & Suoranta 1998, 20.)

6.2 Tutkimuksen toteutus opinnäytetyössämme

Opinnäytetyöprosessimme lähti liikkeelle kesällä 2012, kun olimme yhteyksissä ELLA-hankkeen projektikoordinaattori Sirpa Tuomela-Jaskariin. Tuolloin keskustelimme tulevasta opinnäytetyömme aiheesta. Syyskuussa 2012 haimme tutkimuslupaa tutkittavien päiväkotien paikkakunnan päivähoidon johtajalta ja saimmekin luvan heti. Suhtautuminen oli erittäin myönteistä, sillä päivähoidon johtaja koki

opinnäytetyön hyödyttävän koko paikkakunnan varhaiskasvatusta. Tutkimusluvan saatuaamme aloimme suunnitella saatekirjeitä (LIITE 2 & 4) ja kyselylomakkeita (LIITE 3 & 5) päiväkotien kasvattajille ja lasten vanhemmille. Halusimme saada vastauksia molemmista näkökulmista, jotta saisimme monipuolista tietoa päivähoidon aloituksesta.

Kyselylomakkeen kysymykset jaoin eri teemoihin. Vanhempien kyselylomakkeen teemat olivat taustatiedot, päivähoidon aloitus, vanhempien osallisuus päivähoidon aloituksessa sekä päivähoidon aloittamisen kehittäminen. Kasvattajien kyselyssä teemoina olivat taustatiedot, päivähoidon aloitus sekä päivähoidon aloituksen kehittäminen.

Päiväkotien vanhemmille jaetuissa kyselylomakkeissa kaikki kysymykset olivat identtisiä. Kasvattajien kyselyissä oli kuitenkin pieniä eroavaisuuksia. Nämä erot selittyvät sillä, että päiväkodeissa on erilaiset toimintatavat käytössä. Päiväkoti 1 toteuttaa omahoitajuustyötapaa. Tämän vuoksi kysyimme tämän päiväkodin kasvattajilta mielipiteitä siihen, miten he ovat kokeneet omahoitajuustyömenetelmän vaikuttavan lasten päivähoidon aloitukseen. Päiväkoti 2:n kasvattajilta kysyimme vastaavasti, että millä tavoin he suhtautuisivat omahoitajuuteen päiväkodissa. Tässä yhteydessä myös hieman avasimme omahoitajuuskäsitettä lyhyesti, jotta vastaajien olisi helpompi päästä kysymykseen sisälle. Muilta osin kasvattajien kysymykset olivat molemmissa kyselyissä samanlaiset.

Oletuksenamme oli, että vanhempien kyselylomakkeeseen vastaa lapsen äiti tai isä. Tämän vuoksi ensimmäisessä tutkimuskysymyksessämme on mainittu vanhempien näkökulma. Saatekirjeessä kuitenkin pyysimme, että kyselyyn vastaa sellainen lapsen läheinen, joka on ollut tiiviisti seuraamassa lapsen päivähoidon aloitusta. Tällä pyrimme siihen, ettemme liiaksi rajaa, kuka kyselyyn voi vastata. Esimerkiksi joskus lapsen päivähoidon aloitusta voi olla tiiviisti seuraamassa vaikkapa äiti-/isäpuoli tai isovanhemmat, jolloin ennakko-oletuksemme olisi ollut väärä. Kysely oli mahdollista täyttää myös yhdessä jonkun toisen henkilön kanssa, esimerkiksi vanhemmat yhdessä. Kyselyyn vastanneet olivat kaikki kuitenkin lasten vanhempia.

Halusimme jakaa kyselylomakkeet jo heti alkusyksystä, jotta päivähoidon aloitus olisi tuoreena mielessä. Aikaisempien keskusteluiden pohjalta päiväkotien vastaa-

vien kanssa, meillä oli tiedossa, että syksyllä aloittaa paljon uusia lapsia. Kyselyt jaettiin porrastetusti: ensin lasten koteihin ja sen jälkeen kasvattajille. Lasten koteihin kyselyt annettiin lokakuussa ja vastausaikaa oli muutama viikko. Lyhyehköllä palautusajalla halusimme varmistaa, ettei vastausaika veny liian pitkäksi, jolloin vastaaminen saattaa unohtua. Kasvattajien kyselyt jaettiin marraskuussa. Heillä vastausaikaa oli vain reilu viikko, sillä päiväkotien vastaavat olivat meidän kanssamme yhtä mieltä siitä, että se riittää hyvin.

Jokaiseen perheeseen jaettiin yksi lomake. Tämä koski myös heitä, joiden lapsi oli aloittanut jo hoidon aikaisemmilla toimikausilla tai joilla oli useampi lapsi yhtä aikaa päiväkodissa. Vanhemmat vastasivat perheen viimeksi päivähoidon aloittaneen lapsen mukaan. Tämän teimme sen vuoksi, että ajattelimme vanhempien vastaavan varmemmin ja huolellisemmin, jos täytettävänä on vain yksi lomake. Päiväkodin työntekijät jakoivat lomakkeet lasten lokeroihin, kuitenkin huomioiden, että saman perheen lasten vanhemmille tulee vain yksi lomake täytettäväksi. Päiväkoti 1:en annoimme jaettavaksi 21 lomaketta lasten lukumäärän mukaan. Päiväkoti 2:en annoimme 42. Päiväkoti 1:stä saimme täytettyjä lomakkeita 13 ja päiväkodin 2:sta vastauksia tuli 11. Kaikista vastanneista kaksi oli isiä ja 21 äitejä. Yhteen lomakkeista vanhemmat olivat vastanneet yhdessä. Emme laske vastausprosentteja näistä, koska emme tiedä tarkalleen, montako lomaketta vanhemmille on jaettu. Meidän tiedossamme ei ole, kuinka monta sisarusta päiväkodin ryhmissä on. Jaoin kyselylomakkeen myös jokaiselle kahden päiväkodin kasvatustehtävässä työskentelevälle henkilölle. Toiseen päiväkotiin jaettiin kahdeksan lomaketta ja toiseen neljä. Työntekijöiden vastausprosentti oli 100 % molemmissa päiväkodeissa.

6.3 Tutkimusaineiston analysointi

Tutkimuksemme aineiston analyysimenetelmänä käytimme sisällönanalyysia. Tuomi & Sarajärven (2011, 91) mukaan se on perusanalyysimenetelmä, jota voidaan käyttää kaikissa kvalitatiivisissa tutkimuksissa. Sisällönanalyysissä aineistoa peilataan tutkimuskysymyksiin, eli etsitään aineistosta sellaista tietoa, joka on merkittävää tutkimuskysymysten kannalta. Analyysin tässä vaiheessa on syytä myös pohtia, etsiikö aineistosta erilaisuuksia vai samanlaisuutta. Usein tutkija löy-

tää tässä vaiheessa aineistosta paljon mielenkiintoista tutkittavaa, mutta on osattava rajata pois kaikki tutkimuskysymysten kannalta epäoleellinen. Aineisto voidaan esimerkiksi luokitella, teemoitella tai tyypitellä. Usein tämä vaihe käsitetään varsinaiseksi analyysiksi, mutta sitä ei voi tehdä ilman ensimmäisiä vaiheita. Viimeisenä vaiheena sisällönanalyysiin kuuluu yhteenvedon, eli tutkimustulosten kirjoittaminen. (Laine 2001, 38–41).

Saatuamme kyselylomakkeet vastauksineen takaisin, aloitimme analysoinnin sillä, että kirjoitimme kaikki vastaukset allekkain kunkin kysymyksen alle. Tässä vaiheessa pidimme kuitenkin vielä päiväkotien vastaukset sekä kasvattajien ja vanhempien vastaukset erillään toisistaan. Jaoimme tutkimuksen aineiston erilaisiin teemoihin. Laadullisen aineiston teemoittelussa painottuu se, mitä kustakin teemasta on sanottu. Aineisto puretaan osiin ja ryhmitellään uudelleen tutkijan valitsemien teemojen mukaan. (Tuomi & Sarajärvi 2011, 93). Teemoittelu tuntui luonnolliselta sisällönanalyysin menetelmältä tutkimukseemme, sillä kyselylomakkeemme teema-alueiden mukaan saamaamme aineistoon muodostui jo itsessään jäsentely. Teemoina olivat päivähoidon aloittaminen, vanhempien osallisuuden kokemukset päivähoidon aloituksessa, sekä päivähoidon aloituksen kehittäminen. Moilasan & Räihän (2001, 54) mukaan teemoittelun riskinä on se, että analyysoija kehittää sellaisia teemoja, joita kyselyssä ei kuitenkaan ole mukana. Vältimme tämän virheen käyttämällä kyselylomakkeiden teemoja. Olimme jo kyselylomaketta laatiessamme pohtineet teemoja tarkasti ja niiden yhteyttä tutkimuskysymyksiin.

6.4 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimusta tehdessään tutkijan täytyy ottaa huomioon tutkimuksen tekemiseen liittyvät eettiset kysymykset. Hirsjärven ym. (2003, 26) mukaan jo tutkimusaiheen valinta on eettinen kysymys. Tutkimusaihetta valittaessa tulisi pohtia, miksi tähän tutkimukseen ryhdytään ja kenen päätöksellä aihe valitaan. Meidän tutkimuksemme kohdistuu ihmisiin. Tuomi & Sarajärven (2011, 131) mukaan voidaan sanoa, että ihmisoikeudet määrittävät ihmisiin kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet. Ihmisiin kohdistuvassa tutkimuksessa on tärkeää miettiä, miten tutkittavien suostumus hankitaan, millaista tietoa heille tutkimuksesta annetaan ja liittyykö tutkimukseen osallistumiseen jotain riskejä. Tutkimuksen tekemisen aloitimme hank-

kimalla suostumuksen päivähoiton johtajalta. Kyselimme osallistuvien päiväkotien halukkuutta osallistua tutkimukseen, heillä oli myös mahdollisuus kieltäytyä. Kyselylomaketta suunnitellessamme panostimme hyvän saatekirjeen kirjoittamiseen, josta ilmenee tutkimukseen osallistuneille tärkeitä tietoja. Tutkimuksen edetessä informoimme osallistuneita siitä, missä vaiheessa mennään. Tutkimukseen osallistuminen, eli kyselylomakkeiden täyttäminen oli vapaaehtoista.

Tutkimuksen eettisiin vaatimuksiin sisältyy se, ettei tutkimusaineistoa väärennetä tai luoda tyhjästä (Mäkinen 2006, 13.) Pidimme huolen siitä, että tutkimusaineisto säilyy sellaisena kuin olemme sen saaneet. Aineistoa säilytimme koko tutkimuksen ajan asianmukaisesti omassa kansiossaan, erillään muista opiskelupapereista. Emme kuljettaneet aineistoa turhaan mukamme ja tutkimuksen valmistuttua hävitimme aineiston. Aineiston keräämisessä säilytimme tutkittavien henkilöiden anonyymiuden. Koko opinnäytetyössämme emme mainitse tutkimukseen osallistuneiden päiväkotien nimiä, ettei kenenkään henkilöllisyys tulisi missään vaiheessa tunnistettavaksi. Tutkimustulosten kirjoittamisessa käytimme suoria aineistolainauksia. Niissä kiinnitimme myös huomiota siihen, että lainauksista ei voinut tutkittavaa mitenkään tunnistaa.

Hirsjärven ym. (2006, 27–28) mukaan tutkimustyössä epärehellisyyden välttäminen sisältää useita tärkeitä eettisiä periaatteita, joista esittelemme tässä ne, jotka ovat merkittäviä meidän opinnäytetyömme kannalta. Toisen tekstin plagioiminen on kiellettyä. Kun toisen tekstiä lainataan, on se merkittävä asianmukaisin lähde-merkinnöin. Olemme merkinneet kaiken lainaamamme tekstin tarkoin ja tarkistaneemme tekstiviitteet useasti. Tutkimustuloksia ei voida yleistää kriittikittömästi, eikä tuloksia saa mennä muuttamaan oman mielen mukaan. Tutkimuksessa on kiinnitettävä huomiota selkeään ja tarkkaan raportointiin. Sen vuoksi kerromme työssämme yksityiskohtaisesti tutkimuksen etenemisestä ja käytetyistä menetelmistä. Tutkimuksessa on myös mainittava mahdolliset puutteet tai epäonnistumiset. Tarkka raportointi ja puutteiden sekä epäonnistumisen mainitseminen ovat yhteydessä myös tutkimuksen luotettavuuden arviointiin.

Jokaisessa tutkimuksessa tulee arvioida tutkimuksen luotettavuutta. Sen arvioinnissa voidaan käyttää monia erilaisia mittaus- ja tutkimustapoja. Tutkimuksen luotettavuuden arviointiin liittyvät oleellisesti käsitteet reliaabelius ja validius. Tutki-

muksen reliaabelius tarkoittaa tutkimustulosten toistettavuutta. Eli esimerkiksi jos useampi tutkija päätyy samanlaiseen tulokseen, voidaan tulosta sanoa reliaabeliksi. Käsite validius tarkoittaa pätevyyttä. Sillä tarkoitetaan tutkimusmenetelmän kykyä mitata juuri sitä, mitä on tarkoitettukin mitattavan. Nämä tutkimuksen arviointiin liittyvät käsitteet ovat syntyneet kvantitatiivisen tutkimuksen parissa, eivätkä sellaisenaan välttämättä sovi kvalitatiivisen tutkimuksen arviointiin. (Hirsjärvi ym. 2003, 216–217.)

Kuitenkin tutkimuksen luotettavuutta ja pätevyyttä tulisi jollain tavalla arvioida. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa arviointi tiivistyykin koko tutkimusprosessin luotettavuuden tarkasteluksi (Eskola & Suoranta 1999, 211). Meidän tutkimuksessamme luotettavuutta parantaa tarkka kertomus siitä, miten tutkimus on toteutettu. Kuvaamme aikajanaa, jolla tutkimus on edennyt, esimerkiksi millä aikavälillä aineisto on kerätty. Käyttämäämme kyselylomaketta arvioimme tuomalla esiin sen hyvät sekä huonot puolet. Aineiston analyysin kuvaaminen ja käyttämämme teemoittelun selventäminen lukijalle ovat tärkeässä osassa tutkimuksen luotettavuutta arvioitaessa. Tutkimustulosten kirjoittamisessa käytämme suoria aineistolainauksia, mikä avaa lukijalle sitä, mihin perustamme johtopäätöksemme.

7 TUTKIMUSTULOKSET

7.1 Yleistä tutkimustuloksista

Tutkimme seuraavia asioita vanhempien ja kasvattajien vastauksista:

- Millaisia kokemuksia päivähoidon aloituksesta on kahden eri päiväkodin kasvattajilla ja lasten vanhemmilla?
- Miten päivähoidon aloitusta voidaan kehittää?

Analysoidessamme tutkittavien vastauksia, emme yksilöineet niitä, sillä se ei ollut oleellista oman tutkimuksemme kannalta. Koska emme vertailleet vastauksia keskenään, meidän ei tarvinnut tunnistaa mitä kukakin on vastannut. Aluksi pidimme molempien päiväkotien vanhempien ja kasvattajien vastaukset erillään. Olemme kuitenkin tuloksissa yhdistäneet vanhempien vastaukset yhden otsikon alle samoin kuin kummankin päiväkodin kasvattajien vastaukset, sillä suuria eroavaisuuksia näissä vastauksissa ei ollut havaittavissa. Niissä kohdissa olemme kuitenkin erottelleet päiväkodit, jos toisistaan poikkeavia näkökantoja on tullut esille.

7.2 Päiväkotien vanhempien kokemukset lapsen päivähoidon aloituksesta sekä kehittämis ehdotukset

Ennen päivähoidon alkua vanhemmilla oli monenlaisia odotuksia ja tuntemuksia lapsen hoidon aloituksen suhteen. Päiväkoti 1 vanhempien vastauksista nousi esiin enemmän kielteiset tunteet kuin päiväkotit 2 vanhempien vastauksista. Päiväkoti 1 vanhemmat jännittivät, pelkäsivät ja olivat huolissaan siitä, kuinka lapsi pärjää päiväkodissa. Erityisesti esiin nousivat vanhempien pohdinnat siitä, miten lapsi sopeutuu totuttua suurempaan lapsiryhmään. Päiväkoti 2 vanhemmista suurin osa odotti päivähoidon alkua positiivisella ja luottavaisella mielellä. Päivähoidon aloittaminen tuo mukanaan myös erilaisia odotuksia tulevista. Vanhemmat toivoivat esimerkiksi sitä, että lapsi huomioitaisiin yksilönä. He odottivat, että lapsi oppisi perustaitoja, kuten ryhmässä toimimista ja taitoja koulua varten. Osalla molempien päiväkotien vanhemmista oli jo ennalta positiivinen kuva päiväkodista, joko päiväkodin hyvän maineen perusteella tai perheen vanhempi lapsi oli jo aikaisemmin

ollut siellä. Vanhemmat toivoivat, että lapsi saisi päiväkodissa kavereita, sopeutuisi isoon ryhmään ja oppisi toimimaan siellä.

Vanhemmilta kysyttiin, miten heidän näkemyksensä mukaan heidän lapsensa on kokenut päivähoidon aloituksen. Joissakin vastauksissa tuli esille samanaikaisesti sekä positiivisia että negatiivisia kokemuksia. Kaikista vanhempien vastauksista yhteensä 17 vastauksessa kerrottiin positiivisesta kokemuksesta aloitustilanteessa. Lapsi lähti hoitoon iloisena ja reippaana, eikä ollut itkenyt jäädessään hoitoon ja hän oli sopeutunut nopeasti uuteen hoitopaikkaan. Yhteensä kuudessa vastauksessa taas mainittiin vaikeammasta aloituskokemuksesta. Lapsi oli jännittänyt hoitoon menemistä useampana aamuna ja totuttelu hoitopaikkaan kesti joitakin viikkoja. Lapsi oli väsynyt ja itkuinen iltaisin kotona. Joissain vastauksissa oli otettu esille lapsen kertomia asioita päivähoidosta. Näitä asioita olivat muun muassa uudet kaverit ja leikit, kertomukset päivän tapahtumista ja lapsen kertoma positiivinen palaute.

Lapsi oli alusta asti innostunut ja sai heti ystäviä. Vasta parin viikon kulluttua lapsen kanssa jutellessa kävi ilmi, että lapsi oli jännittänyt mielessään hoidon aloitusta. Tätä jännitystä ei kuitenkaan huomannut lapsen käytöksestä mitenkään.

Lapsilla meni melkein kuukausi totutteluun, kumpikin olisi halunnut vaihtaa vanhaan paikkaan takaisin ja jännittivät ja itkivät useampana aamuna.

Päivähoidon aloituksen onnistumisen kokonaisuudessaan vanhemmat arvioivat asteikolla 1-5. Viisi tarkoitti erittäin hyvää ja yksi erittäin huonoa. Kaikki vanhemmat olivat sitä mieltä, että päiväkotien päivähoidon aloitus onnistui arvosanalla hyvin (4) tai erittäin hyvin (5).

Kaikki onnistui ja hyvä mieli jäi! Aina ollaan iloisina vastassa.

Lapsi huomioitiin yksilönä, alussa ei vaadittu enempää kuin mihin lapsi oli valmis mikä edesauttoi lapsen itsevarmuutta ja rohkaistumista ja sitä kautta sopeutumista päiväkodin arkeen.

Mukavaa oli se, kun lapsi iloitsi monista leikkikavereista ja kehui hoitajia. Koin, että lapsi tunsi olonsa hoidossa turvalliseksi ja päivät sujuivat kivasti.

Epätietoisuutta miten toimitaan päiväkodissa. [...] Jo ennen päiväkodin aloitusta olisi ollut hyvä saada tiedote tietyistä toimintatavoista.

Tuttuja lapsia, hyviä hoitajia, informoitiin vanhempia, vanhempain vartti. Vanhemmat antoivat arvosanan kasvattajien toiminnasta päivähoidon aloituksessa samalla arviointiasteikolla kuin edellisessä kohdassa. Myös tässä kohtaa vanhemmat olivat erittäin tyytyväisiä, ja kaikki vastanneet antoivat kasvattajien toiminnalle arvosanan hyvä (4) tai erittäin hyvä (5).

Ihana henkilökunta! Kannustavaa, positiivista ja täynnä virikkeitä ja haasteita.

Hyvin, tuntuu että varhaiskasvatuksessa on lapset yksilöinä huomioiva ote.

Huomioimalla ja havainnoimalla lasta, hänen luonnettaan ja ominaisuuksiaan. Henkilökunta on HALUNNUT tutustua lapseen aivan oikeasti.

Henkilökohtaisesti on lapsi otettu aamuisin vastaan ja pidetty sylissä, jos on itkettänyt. Realistinen suhtautuminen auttoi vanhempia eli ei tehty itkuista suurta numeroa ja ongelmaa. Asioita päivästä on kerrottu eli vanhemmat tiesivät, miten päivät sujuivat. Päiväkodissa luettiin myös ikävästä kertovaa kirjaa.

Vanhemmilta kysyttiin myös, miten he olivat osallistuneet lapsen päivähoidon aloitukseen. Eniten toistunut vastaus oli se, että vanhemmat olivat käyneet tutustumassa päivähoitopaikkaan ennalta lapsen kanssa. Molempien päiväkotien vastaajista yhteensä 19 kertoi tehneensä tutustumiskäynnin. Siis vain viisi vastaajaa ei ollut tutustumiskäyntiä tehnyt. Yhdessä vastauksessa mainittiin, että lapsi oli käynyt tutustumassa päiväkotiin perhepäivähoitajan kanssa. Molemmista päiväkodeista kolme vanhempaa olivat käyneet päivähoidon aloituskeskustelun kasvattajan kanssa. Myös kaksi perhettä molemmista päiväkodeista olivat toteuttaneet päivähoidon pehmeän aloituksen, lapsen hoitoaikaa vähitellen pidentäen. Päiväkoti 1 vanhemmista kaksi oli viettänyt lapsen kanssa aikaa useampana päivänä päiväkodissa. Monet olivat myös keskustelleet hoidon aloituksesta puhelimesta päiväkodin kasvattajien kanssa.

Päiväkoti 1 vanhemmat olivat innokkaampia keksimään kehitysehdotuksia päivähoidon aloitukseen, kuin päiväkotia 2 vanhemmat. Vastaajista neljä nosti esille tiedonkulun päivähoidossa. Heidän mielestään olisi hyvä saada jonkinlainen tiedote päiväkodin säännöistä ja käytännöistä jo aivan päivähoidon alussa. Osa vastaajis-

ta toivoi enemmän erilaisia tutustumispäiviä. Yksi vastaaja toivoi aloituskeskustelua ennen hoidon aloittamista. Yhdessä vastauksessa nousi esiin toive mahdollisuudesta pehmeään päivähoidon aloitukseen. Päiväkoti 2 vanhemmista suurella osalla ei ollut kehitysehdotuksia. Muutamia yksittäisiä ideoita kuitenkin tuotiin esille. Esimerkiksi tietotekniikkaa haluttiin hyödyntää nykyistä enemmän kuten käyttämällä sähköisiä tiedotteita. Muutama vanhemmista toivoi myös mahdollisuutta kokoontua vanhempien ja lasten kesken tulevalla ryhmällä. Yhdestä vastauksesta nousi esiin toive lapselle nimetystä omahoitajasta.

Mahdollisuus päivähoidon alkukäyntiin kotona herätti suurimmassa osassa vastaajista positiivisia ajatuksia. Se nähtiin hyvänä asiana varsinkin silloin, jos perheen ensimmäinen lapsi on aloittamassa päivähoitoa. Erityisen hyväksi se koettiin myös silloin, jos kyseessä on erityislapsi tai lapsi on hyvin arka, jolloin päivähoidon aloitus voi tuntua vaikealta. Vanhemmat pohtivat vastauksissaan, että alkukäynnin avulla sekä työntekijä, että lapsi ja vanhemmat saavat arvokasta tietoa. Osassa vastauksista korostettiin kuitenkin sitä, että vaikka lapsen kotona tultaisiin tekemään alkukäynti, ei saa kuitenkaan jättää pois mahdollisuutta lapsen ja vanhempien tutustumiseen päiväkodissa. Olisi hyvä säilyttää valinnan mahdollisuus, jolloin perhe saisi itse olla mukana päättämässä, toteutetaanko alkukäyntiä kotona vai ei. Vastauksissa nousi esiin myös pohdintaa siitä, mistä alkukäyntiin kotona saataisiin resurssit.

Hyvä idea, tällöin myös vanhempi näkisi hoitajan hoitopaikan ulkopuolella. Koti on lapselle se turvallisin paikka, luottamus aikuiseen todennäköisesti syntyisi parhaiten siinä omassa turvapaikassa.

Ihan positiivisia ajatuksia herättää, minulle ainakin sopisi! Mutta silti pidän tärkeänä, että tutustuminen lapsen kanssa päiväkotiin säilyy.

Erittäin hyvä asia, jota kannattaa ehdottomasti kehittää.

Ideana hyvä, mutta miksi käynti ei tapahtuisi hoitopaikassa -> siellähän se lapsi tulee aikaa viettämään. Mistä resurssit tällaiseen käyntiin?

Voisi olla ihan hyvä, varsinkin jos kyse olisi hiljaisesta/ujosta lapsesta. Siis, riippuen lapsen luonteesta ja eihän siitä koskaan haittaakaan ole.

Voidaan kokea käyttämisenä eli minkälainen koti ja olot on.

Kaikista vastanneista vanhemmista vain kolme oli sitä mieltä, ettei alkukäynti kotona olisi lainkaan tarpeellinen. Sen ajateltiin olevan voimavarojen ja rahojen huk-

kaan heittämistä. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että se voisi olla joidenkin kohdalla tarpeellinen, mutta he itse eivät kokeneet tarvitsevansa tällaista mahdollisuutta.

7.3 Päiväkotien kasvattajien kokemukset lapsen päivähoiton aloituksesta sekä kehittämisehdotukset

Kaikki päiväkotien kasvattajat kokivat voivansa vaikuttaa lapsen päivähoiton aloituksen onnistumiseen. Suurimmalla osalla oli tarpeeksi tietoa päivähoiton aloitukseen liittyvistä asioista. Turvallisen ja rauhallisen ilmapiirin luominen nähtiin tärkeänä. Kasvattajan oma aktiivisuus oli vastaajien mielestä merkittävää onnistumisen kannalta.

Valmistelut tulevaa kautta varten ovat tärkeitä. Tutustuminen lapsen papereihin ja erityisesti jos on jotain poikkeavaa. Rauhallisen ilmapiirin luominen ja turvallisuuden tunne lapselle ja perheelle tärkeitä kun päivähoito aloitetaan. Ensivaikutelmalla on iso rooli.

Voin vaikuttaa suoraan lapseen ja vanhempien kautta. Kuuntelen lapsen lähtötilannetta, toivomuksia, erityistarpeita ym. Toisaalta kerron päiväkodin rutiineista ja toivomuksista hoidon suhteen.

Työntekijöiden kiireen vaikutus päivähoiton aloitukseen nosti esiin kaksi teemaa, jotka toistuivat vastauksissa: kiire aiheuttaa negatiivisia tunteita lapselle ja perheen yksilöllinen huomiointi jää vähemmälle. Lapsen kielteisinä tunteina mainittiin muun muassa yksinäisyyden ja turvattomuuden tunteet. Osa vastaajista toi esille, että kiire ei saa vaikuttaa päivähoiton aloitukseen. Asiat tulee organisoida niin, ettei kiirettä pääse syntymään. Toiset vastaajista olivat kokeneet kiirettä, esimerkiksi silloin, kun paljon lapsia aloittaa päivähoiton yhtä aikaa.

Aloituksessa muita töitä siirretään ja silloin keskitytään jokaisen lapsen kohdalla aloittamisen onnistumiseen. Tällä kokemuksella työstä osaa jo asettaa asiat tärkeysjärjestykseen.

Tunnelma tarttuu, luo turvattomuutta, levottomuutta.

Päiväkoti 1 kasvattajilta kysyttiin, vaikuttaako heillä käytössä oleva omahoitajuustyömenetelmä lapsen päivähoiton aloitukseen. Kaikki vastaajat olivat sitä mieltä, että omahoitajuus vaikuttaa positiivisesti. Useissa vastauksissa nostettiin esiin myös omahoitajuuteen olennaisesti liittyvä pienryhmätyöskentely. Pienryhmätyöskentelyn ajateltiin tukevan lapsen päivähoiton aloitusta. Lapsella on aluksi mah-

dollisuus viettää aikaa oman pienryhmänsä kanssa ja tutustua rauhassa ryhmän aikuiseen (omahoitajaan) ja lapsiin.

Lapsen turvallisempi tutustua omaan pienempään ryhmään ja yhteen aikuiseen. Luo varmuutta ja rauhaa työpäivään.

Päiväkoti 2:ssa omahoitajatyötapa ei ole käytössä. Kasvattajilta kuitenkin kysyttiin heidän suhtautumistaan omahoitajatyötapaan. He suhtautuivat siihen positiivisesti varsinkin pienten lasten kohdalla. Sen ajateltiin tuovan turvallisuuden tunnetta lapsille. Ajateltiin myös, että vastuu jakautuu paremmin, esimerkiksi sama aikuinen käy VASU-keskustelut joka kerta saman lapsen vanhempien kanssa. Negatiivisena puolena nousi esiin omahoitajuuden vaikea toteuttaminen. Nähtiin mahdollisena, että kemiat eivät välttämättä kohtaa omahoitajan ja lapsen tai vanhemman välillä. Voi myös olla mahdollista, että lapsi alkaa takertua liikaa yhteen kasvattajaan. Suurin osa vastaajista toi esille, että kaikkien kasvattajien täytyy tietää kaikkien lasten asioista.

Ei oikein hyvä juttu. Kyllä kaikki aikuiset pitää huolehtia yhteisesti kaikista lapsista ja tietää jokaisesta asiasta, jotka kuuluu tietää päivähoitolapsesta.

Omahoitajakäytäntö on ihan hyvä systeemi varsinkin pienten lasten kohdalla.

Kasvattajilta kysyttiin, millaisia mahdollisuuksia päiväkotitarjoaja tarjoaa perheille ennen päivähoiton aloitusta. Kasvattajista kaikki paitsi yksi olivat vastanneet, että vanhemmat voivat käydä tutustumassa päiväkotiin ennalta yhdessä lapsen kanssa. Myös kaikki paitsi yksi vastasivat, että vanhempien kanssa voidaan keskustella puhelimitse hoidon aloituksesta. Joissakin kohdissa kasvattajien vastaukset poikkesivat toisistaan. Osa oli esimerkiksi sitä mieltä, että heidän päiväkodissaan voidaan toteuttaa päivähoiton pehmeä aloitus ja alkukeskustelu vanhempien kanssa, toiset taas olivat jättäneet nämä kohdat tyhjiksi. Muutamissa vastauksissa tuotiin esiin, että monenlaiset vaihtoehdot ovat mahdollisia ja niitä toteutetaan perhekohtaisesti, perheen tarpeiden mukaan.

Kaikki tarvittaessa mahdollisia, mutta niitä ei ”markkinoida”. Tilanteissa edetään perhekohtaisesti. Tutustuminen päiväkotiin lapsen kanssa on yleisin ja sitä ”markkinoidaan”.

Päivähoidon aloituksen kehittämisehdotuksissa kasvattajien vastauksissa nousivat esiin kolme toistuvaa teemaa. Lasten yksilöllisyyden huomioimista korostettiin vas-

tauksissa. Osa vastaajista toivoi päivähoidon pehmeää aloitusta. Lisäksi vastauksista nousi esiin lasten porrastetun päivähoidon aloituksen kehittäminen. Sillä tarkoitettiin esimerkiksi sitä, että aloituspäivänä vain puolet lapsiryhmästä olisi paikalla. Toisaalta todettiin, että lasten päivähoidon aloitusajankohtaan voi harvemmin vaikuttaa. Lisäksi tuli myös yksittäisiä kehitysehdotuksia esimerkiksi aloituskeskusteluista ja tiedonsiirtopalavereista. Nämä olisivat tärkeitä, jotta tärkeä tieto saataisiin heti välitettyä koko henkilökunnalle. Yksi vastaajista toi esille, että monia kehittämismahdollisuuksia on tarjolla, muttei avaa tätä sen enempää. Osa kasvattajista vastasi, että päivähoidon aloitus sujuu nykyisellään jo hyvin, eikä kehittämistarpeita ole.

Toivoisin, että lapset voisivat aloittaa pehmeästi, vaikka yksi pienryhmä kerrallaan tai jokaisesta ryhmästä puolet lapsista olisi vain aloituspäivinä paikalla. Totutteluviikko lyhyellä hoitoajalla ja pienemmällä ryhmällä olisi varmasti paikallaan.

Ajatus alkukäynnin toteuttamisesta kotona herätti kasvattajissa sekä positiivisia, että negatiivisia ajatuksia. Positiivisina puolina tuotiin esille, että kasvattajat saavat tietää lapsen taustoista ja lapsen turvallisuuden tunne lisääntyy. Osa vastaajista oli sitä mieltä, että alkukäynti kotona on hyvä, jos kyseessä on erityislapsi tai pieni lapsi. Jos alkukäyntiä kotona joskus alettaisiin toteuttaa, toivottiin siihen lisäkoulutusta.

Täysin uusi ajatus minulle. Mielenkiintoinen, mutta ehkä aika hankala toteuttaa. Tulisiko ylitöitä, kun niitä tunteja on vaikea ottaa pois työajasta. Päiväkotityöskentely ei ainakaan saisi sen takia vaikeutua.

Ajatuksena hyvä. Tuo lapselle turvallisuuden tunnetta kun tuttu aikuinen on jo valmiiksi hoidossa. Aika mahdottomuus kuitenkin varmasti toteuttaa resurssien puutteessa. Ehkä voisi soveltaa erityislapsiin, joiden vaikeampi sopeutua uusiin tilanteisiin ja ihmisiin.

Negatiivisina asioina nähtiin resurssipula sekä se, että kotikäynti ei ole kaikkien, kuten isompien, lasten kohdalla tarpeen. Yksi vastaajista tyrmäsi ajatuksen kokonaan. Mahdolliset ylityöt ja kotikäynnin toteuttamisajankohta mietityttivät myös vastaajia.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa olemme koonneet yhteen tutkimuksemme johtopäätöksiä tutkimustulosten ja teorian pohjalta. Tutkimuksessa tulivat esille vanhempien ja kasvattajien mielipiteet lapsen päivähoidon aloituksesta. Tavoitteenamme oli selvittää millaisia kokemuksia tutkittavilla oli aloitukseen liittyen ja miten heidän näkemystensä mukaan sitä voitaisiin kehittää.

Sekä vanhemmilta että kasvattajilta tulleet vastaukset päivähoidon aloituksen onnistumiseen liittyen olivat pääosin myönteisiä. Näiden vastausten perusteella voimme tehdä johtopäätöksen, että päivähoidon aloitus on ollut onnistunut molemmissa päiväkodeissa. Arvioidessaan kasvattajien toimintaa päivähoidon aloituksessa vanhemmat toivat vastauksissaan esiin erityisesti kasvattajien ammattitaidon ja heidän suhtautumisensa lapseen yksilönä. Vastauksista välittyi kasvattajien lämmin ja osaava asenne työhönsä ja kunnioittava suhtautuminen vanhempiin. Kuten Järvinen ym. (2009, 160) korostavat, kasvattajien vuorovaikutustaidot ovat avainasemassa kohdattaessa sekä päivähoidon aloittava lapsi että hänen vanhempansa. Lapsi ja vanhemmat kokevat erilaisia tunteita, joten tämän vuoksi kasvattajien on tärkeä kuulostella, mitä heillä on oikeasti sanottavanaan. Tutkimuksemme päiväkotien kasvattajilla nämä taidot ovat vanhempien mielestä hyvin hallussa.

Kysyimme vanhempien osallistumisesta päivähoidon aloitukseen. Suurin osa vastaajista oli toteuttanut tutustumiskäynnin päiväkotiin lapsen kanssa ennen päivähoidon alkua. Se on hyvä asia lapsen kannalta. Näin päiväkoti on tuttu jo ennen ensimmäistä hoitopäivää, jolloin lapsen on ehkä helpompi aloittaa päivähoito. Kuusi 24 vastaajasta oli toteuttanut päivähoidon aloituskeskustelun. Tämä on mielestämme aika vähäinen määrä. Pohdimme myös, miksi aloituskeskustelu on toteutunut vain joillakin hoidon aloittaneilla, mutta ei kaikilla? Onko tämä johtunut vanhempien haluttomuudesta, vai siitä, ettei heille ole tarjottu tällaista mahdollisuutta? Toisaalta vastaukset voivat riippua siitäkin, miten vanhemmat aloituskeskustelun ymmärtävät. Kyselylomakkeessa ei ollut sen tarkemmin määriteltä, mikä on aloituskeskustelu. Kuitenkin lapsen onnistunutta päivähoidon aloitusta ajatellen, olisi hyvä, että kasvattajat tuntisivat jo jonkin verran lasta tämän aloittaessa hoidon ja että vanhemmilla ja kasvattajilla olisi mahdollisuus vaihtaa ajatuksiaan päivä-

hoidon toteuttamisesta ja lapsen kasvatustehtävästä. Monikaan vanhemmista ei ollut toteuttanut lapsen kanssa pehmeää päivähoiton aloitusta lapsen hoitoaikaa vähitellen pidentäen tai viettänyt lapsen kanssa päiväkodissa aikaa useampana päivänä. Tämä voi kertoa siitä, että vanhempien voi olla vaikeaa järjestää tällaista pehmeämpää päivähoiton aloitusta vaikkapa työnsä vuoksi. Toisaalta se voi tarkoittaa myös sitä, että vanhemmat eivät ole osanneet ottaa tällaista mahdollisuutta huomioon.

Tarkastellessamme päiväkotien kasvattajien vastauksia samaan kysymykseen auttoi se ymmärtämään, miksi vain jotkut perheet ovat käyneet päivähoiton aloituskeskustelun tai viettäneet lapsen kanssa enemmän aikaa päiväkodissa. Vastauksista ilmeni, että monet vaihtoehdot ovat mahdollisia päivähoiton aloituksessa, mutta niitä ei ”markkinoida” perheille. Toisin sanoen perheet eivät varmasti ole tietoisia näistä mahdollisuuksista. Vastauksissa meitä mietitytti se, että miten kasvattajat ovat eri mieltä siitä, mitä heidän päiväkotinsa perheille aloitustilanteessa tarjoaa. Tulimme siihen tulokseen, että aloitustilannetta olisi kaikkien osapuolten kannalta hyvä jonkin verran selkiinnyttää.

Kysymykseen miten päivähoiton aloitusta voitaisiin kehittää, saimme vanhemmilta vaihtelevia vastauksia. Yhteistä isoa kehittämisen kohdetta ei tullut esille. Vastauksista kävi ilmi, että osa vanhemmista ei halua kehittää päivähoiton aloituksessa mitään, vaan kaikki on sujunut mallikkaasti. Varsinkin päiväkoti 2 vanhempien vastauksissa oli monessa lomakkeessa jätetty tyhjäksi kohta koskien kehittämistä. Tästä voimme päätellä, ettei heillä ollut kehittämisen aiheita. Toisaalta vastaamattomuus voi johtua myös siitä, etteivät vanhemmat välttämättä tiedä muista mahdollisuuksista päivähoiton aloituksen toteuttamisen suhteen. Täytyy ottaa myös huomioon, että vanhemmat eivät ole välttämättä jaksaneet vastata huolellisesti kehittämiskysymykseen. Tämä ei ole kuitenkaan mielestämme uskottava vaihtoehto, sillä kyselyn muihin avoimiin kysymyksiin oli yleensä jaksettu vastata hyvin. Yhtenä toistuvana kehittämisehdotuksena nousi esiin esimerkiksi tiedonkulku. Vanhemmat toivoivat jonkinlaista päiväkodin ”pelisäännöt” -ohjeistusta, joka jaettaisiin hyvissä ajoin päivähoiton aloitusvaiheessa. Tiedonvälityksen toivottiin myös olevan tasapuolista, esimerkiksi tilanteissa, joissa vanhemmat ovat eronneet, mutta ovat yhteishuoltajia. Yksittäisissä vastauksissa tuotiin esiin myös toive omahoitajuudesta ja mahdollisuudesta päivähoiton pehmeään aloitukseen.

Kasvattajien kehitysehdotuksissa tuli esiin lapsen yksilöllisen ja porrastetun päivähoidon aloituksen toteuttaminen. Tämä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimenetelmän osallistuva alku ja pehmeä lasku -portaan mukaisesti. Lapsi tulee tutustumaan päivähoitopaikkaan yhdessä vanhempansa kanssa jo ennen kuin varsinainen päivähoidon tarve alkaa. Lapsen jatkuvuuden ja turvallisuuden tunteen säilymisen kannalta on tärkeää, että lapsi saa totuttautua hoitoon vaiheittain ja vähitellen hoitoaikaa pidentäen. (Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimalli.) Yksittäisinä kehitysehdotuksina kasvatäjilta tulivat esille tiedonsiirto- ja aloituspalavereiden järjestäminen.

Osa kasvattajista oli sitä mieltä, että heidän päiväkodin päivähoidon aloituksessa ei ole mitään kehitettävää. Tämä asenne on mielestämme mielenkiintoinen. Olemme pohtineet mistä se voi johtua. Miten voi ajatella, että omassa työssä ei ole enää mitään kehitettävää? Varhaiskasvatus ja päivähoito elävät nytkin suuria muutoksen hetkiä. Monissa kunnissa varhaiskasvatus on siirtynyt sivistystoimen alle, päivähoito nähdään yhä enemmän koko perheen hyvinvointia tuottavana palveluna ja erityistä tukea tarvitsevia lapsia integroidaan yhä enemmän tavallisiin lapsiryhmiin. Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportissa (2007, 34) todetaankin, että nykyistä yksilöllisemmät ja joustavammat palvelut tulevat olemaan erittäin kysytyjä tulevaisuudessa. Perheet haluavat valita omaan elämäntilanteeseensa parhaiten sopivan päivähoitomuodon, joten erilaisia ratkaisuja tullaan tarvitsemaan mahdollisimman monipuolisesti. Näitä ratkaisuja ovat esimerkiksi vuoropäiväkodit sekä oman kodin sijaintiin sopivat hoitopaikat. Koska päivähoitopalveluiden tarkoituksena on tuottaa hyvinvointia koko perheelle, täytyy ottaa huomioon myös muuttuvat perherakenteet. Keskinen (2003, 219–222) mukaan perhekokonaisuuksien määrä on monipuolistunut, esimerkiksi lisääntyneiden avioerojen seurauksena. Meistä nämä asiat johtavat väistämättä siihen, että päivähoidon aloitustakin on syytä pohtia kehittämisen kannalta. On huomioitava, että nykypäivään kuuluu sekä oman itsensä, että työnsä kehittäminen. Vaikka henkilöstöllä on päiväkotityöhön soveltuva koulutus, se ei tarkoita, ettei lisäkoulutusta voisi hankkia. Myös Keskinen (2003, 219–222) on sitä mieltä, että päivähoidossa näkyvät yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset. Työelämän rakennemuutokset, kuten esimerkiksi lyhyiden työsuhteiden lisääntyminen, aiheuttaa muutoksia päivähoidossa. Työelämän vaatimukset kovenevat ja yhä useampi työntekijä joutuu koulut-

tamaan itseään lisää. Päiväkotiti työpaikkana ei ole poikkeus, vaan myös siellä tulee pysyä muutoksessa mukana.

Me toimimme kysymyslomakkeessa esille kehittämismahdollisuuden, joka perustui Hyvinvoiva lapsi -työprosessimalliin. Kysyimme sekä vanhemmilta että kasvattajilta heidän suhtautumistaan mallin mukaiseen päivähoiton alkukäyntiin kotona. Suhtautuminen oli pääosin positiivista ja varsinkin vanhemmat osasivat tarkastella asiaa monelta kantilta. Myös kielteisiä asenteita tuli esille. Alkukäynnin kotona ajateltiin tuhlavan resursseja ja voimavaroja. Kuitenkin vain yhdessä vanhemman vastauksessa tuotiin esiin se, että kotikäynti voitaisiin kokea ”käyttämisenä”. Tämä oli meistä yllättävää, koska olisi voinut ajatella useammankin olevan sitä mieltä, etteivät halua päiväkodin työntekijää kotiinsa. Pajuluoman pilottipäiväkodin vanhemmille tehdyssä tutkimuksessa kysyttiin, onko kotikäynnillä ollut vanhempien mielestä vaikutusta lapsen hyvinvointiin päiväkodissa. Vastaajista 80 prosenttia oli sitä mieltä, että kotikäynnillä on ollut vaikutusta lapsen hyvinvointiin päiväkodissa. Vastaajat olivat mielestään ymmärtäneet hyvin kotikäyntien tarkoituksen ja 85 prosenttia vastaajista suositteli kotikäyntiä päivähoiton aloittavan lapsen perheeseen. Suurin osa oli sitä mieltä, että kotikäynti helpotti lapsen hoidon aloittamista. (Nisula 2010.)

Johtopäätöksenä voimme todeta, että alkukäynti kotona on hyödyllinen ja voisi sopia tutkimuksemme päiväkotien toimintaan sovellettuna heidän tarpeisiinsa. Alkukäyntiä voitaisiin toteuttaa esimerkiksi vain pienten lasten kohdalla. Se voisi olla myös hyvä ensimmäistä kertaa hoidon aloittavilla tai erityistä tukea tarvitsevilla lapsilla. Erityisesti työntekijöitä kuitenkin mietitytti miten kotikäynteihin saataisiin resurssit ja aika riittämään. Mallin käyttöönottoaminen vaatisi sekä työntekijöiltä että kaupungilta sitoutumista toteutuakseen. Kasvattajien täytyy olla oikeasti motivoituneita tekemään alkukäyntejä kotona ja kaupungin tulisi tarjota lisäkoulutusta ja tukea työntekijöille. Sitoutumista voisi vahvistaa, jos malli otettaisiin käyttöön koko kaupungin alueella ja myös työntekijät otettaisiin mukaan kehittämistyöhön. Heillä kuitenkin on vankka kokemus konkreettisesta työstä päivähoiton aloitustilanteissa. Kehitettäessä alkukäyntiä kotona, olisi hyödyllistä hankkia tietoa siitä, miten alkukäynnit on toteutettu muissa päiväkodeissa, esimerkiksi Pajuluoman päiväkodissa.

Päiväkoti 1:ssä, jossa toteutetaan omahoitajuustyötapa, kukaan kasvattajista ei tuonut vastauksissaan esille negatiivisia asioita omahoitajuuteen ja päivähoidon aloitukseen liittyen. Työntekijät kokivat omahoitajuusmenetelmän helpottavan päivähoidon aloitustilannetta. Myös omahoitajuuteen liittyvää pienryhmätyöskentelyä tuotiin positiivisella tavalla esille. Salminen & Tynninen (2011, 15) ovat myös todenneet, että omahoitajan kanssa lapsi saa tutustua rauhassa päiväkotiin päivähoidon alussa. Tämä luo lapselle turvallisuuden tunteen. Päiväkoti 2 kasvattajat kuitenkin nostivat esille myös negatiivisia puolia, joita omahoitajuusmenetelmään voi liittyä. He pohtivat muun muassa kemioiden kohtaamista lapsen/perheen ja omahoitajan välillä sekä sitä, että lapsi saattaa takertua liikaa yhteen hoitajaan. Päiväkoti 2:ssa tuotiin myös esille, että jokaisen aikuisen olisi hyvä tietää lapsen asioista. Nämä kritiikit ovat samoja, kuin mitä Vesimäki (2010) on esittänyt omahoitajuustyötapaan liittyen.

9 POHDINTA

Opinnäytetyömme aihe on tuonut meille paljon uutta näkökulmaa ja tietoa päivähoidon aloituksesta. Tällä hetkellä yhteiskunnallisessa keskustelussa on näkyvästi esillä lapsilähtöisyys ja sen toteuttaminen päiväkodeissa. Koska me sosionomit (AMK) voimme työskennellä myös lasten parissa, on tärkeää, että meillä on laajaa näkökulmaa lapsilähtöisyyden konkreettiseen toteuttamiseen. Tämä opinnäytetyö on antanut meille valmiuksia toimia lapsen päivähoidon aloituksessa mahdollisimman lapsilähtöisesti.

Opinnäytetyöprosessimme on ollut erittäin mielenkiintoinen ja opettavainen, mutta myöskään haastavilta hetkiltä ei ole välttytty. Tutkimuksen suunnittelu ja toteuttaminen näin laajassa mittakaavassa ovat olleet meille uutta. Yhtenä vaikeutena koimme tutkimuksen kyselylomakkeiden laatimisen. Koska toteutimme tutkimuksen aineistonkeruun ennen teorian kirjoittamista, oli haastavaa laatia lomaketta, jonka avulla saisimme kattavia vastauksia tutkimuskysymyksiimme. Tutkimuksen toteuttamisen jälkeen huomasimme, että joitain kysymyksiä olisi voinut muotoilla eri tavalla, jotta olisimme saaneet laajempia vastauksia. Tämän yhteydessä pohdimme myös olisiko haastattelu ollut parempi vaihtoehto kyselylomakkeelle. Mielestämme teimme kuitenkin oikean valinnan, sillä lomakkeiden avulla saimme enemmän vastauksia. Toisena haasteena meillä oli alkuperäisen tutkimussuunnitelman muuttuminen. Aluksi tarkoituksenamme oli vertailla kahden päiväkodin päivähoidon aloitusta keskenään. Koska toisessa päiväkodissa oli käytössä omahoitajuusmenetelmä ja toisessa ei, olisi se voinut tuoda mielenkiintoista näkökulmaa työhömmе. Aineiston saatuaamme kuitenkin huomasimme, etteivät päiväkotien päivähoidon aloitukset merkittävästi eroa toisistaan. Tämän vuoksi yhdistelimme vastaukset tulosten analysointivaiheessa ja pidimme erillään ainoastaan kasvattajien ja vanhempien vastaukset toisistaan.

Olemme myös pohtineet, mitkä asiat ovat voineet vaikuttaa tutkimuksemme tulosten luotettavuuteen. Yhtenä mahdollisuutena on se, että sama ihminen on saattanut vastata tutkimukseen sekä kasvattajan- että vanhemman roolissa. Koska emme tiedä, onko päiväkodeissa töissä kasvattajia, joiden omat lapset ovat tutkittavissa päiväkodeissa hoidossa, voi olla mahdollisuus tuplavastauksiin. Emme kui-

tenkaan usko, että tällaisilla tuplavastauksilla on ollut merkitystä vastausten luotettavuuden suhteen. Vanhempien ja kasvattajien kyselyt erosivat toisistaan, ja myös näkökulma niissä oli erilainen. Toisaalta taas kyselylomakkeessa ei otettu huomioon, että vanhempi tai vanhemmat eivät välttämättä halunneet käyttää mahdollisuuksia esimerkiksi pehmeämmän päivähoidon aloituksen toteuttamiseksi, jos päiväkotia oli jo lapselle ennestään tuttu vanhemman työpaikkana. Toisena pohdintamme aiheena oli se, että emme kysyneet päivähoidossa olevan lapsen ikää. Tämä saattaa vaikuttaa vanhempien vastauksiin omasta lapsestaan ja siihen, miten lapsi on kokenut päivähoidon aloituksen ja miten aloitus on sujunut. Jos vastaajien lapset ovat suurelta osin olleet esimerkiksi esikouluikäisiä, voi lapsen reagointi päivähoidon aloitukseen olla täysin erilaista, kuin muutamia vuosia nuoremmalla lapsella.

Opinnäytetyöprosessin edetessä olemme saaneet vaikeissakin tilanteissa tukea monelta eri taholta. Opinnäytetyötämme ohjaava opettaja on antanut selkeitä ohjeita ja rehellistä palautetta opinnäytetyöstämme aina tarpeen vaatiessa. Oman osansa meidän hyväksemme on tehnyt myös yhteistyökumppanimme Etelä-Pohjanmaan lapsiperhepalvelut -kehittämishankkeen vastaava projektikoordinaattori Sirpa Tuomela-Jaskari. Hänen avullaan olemme saaneet myös sellaista tutkimusmateriaalia käytettäväksemme, mitä emme muuten olisi saaneet käsiimme. Lisäksi tutkimuksemme kohteena olevien päiväkotien vastaavilta päiväkodin opettajilta olemme saaneet aina nopealla aikataululla vastauksia kysymyksiimme ja kannustusta työn edetessä. Ilman heidän innokkuuttaan tätä meidän tutkimustamme kohtaan, emme tällaista tutkimusta olisi saaneet aikaan.

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli tuoda esille mahdollisia kehittämisen paikkoja päivähoidon aloituksesta tutkimissamme päiväkodeissa. Toivomme molempien päiväkotien hyötyvän näistä opinnäytetyömme tuloksista ja antamistamme kehitysehdotuksista. Varsinainen kehittämistyö jää kuitenkin päiväkotien omalle vastuulle, sillä heillä itsellään on konkreettinen kokemus oman päiväkotinsa toiminnasta. Sen vuoksi he pystyvät ehkä itse arvioimaan meitä ulkopuolisia tutkijoita paremmin, millä keinoin he voisivat mahdollisesti lisätä sujuvuutta ja mukavuutta päivähoidon aloituksessa lapsen ja perheen kannalta.

Olemme opinnäytetyöprosessiimme kokonaisuudessaan tyytyväisiä. Matkan varrella olemme oppineet paljon tutkimuksen suunnittelusta ja toteutuksesta. Erilaisien lähteiden etsiminen on nyt sujuvampaa ja myös lähteiden luotettavuutta on oppinut arvioimaan. Vaikka tutkimuksemme tulokset eivät tuoneet esille suuria yllätyksiä, on se myös meille opetus siitä, että aina tutkimus ei tuo mukanaan isoja kehittämisen kohteita. Tutkimus voi kuitenkin tästä huolimatta olla merkityksellinen.

LÄHTEET

A 16.3.1973/239. Asetus lasten päivähoidosta.

Aaltonen, M., Ojanen, T., Sivén, T., Vihunen, R. & Vilén, M. 1997. Lapsen aika. Porvoo: WSOY.

Ala-suutari, M. 2010. Suunniteltu lapsuus: Keskustelut lapsen varhaiskasvatuksesta päivähoidossa. Tampere: Vastapaino.

Bruce, T., Meggitt, C. & Grenier, J. 2010. Child Care & Education. 5. uud. p. Lontoo: Hodder Education.

Eerola-Pennanen, P. 2009. Sörnäisten kansanlastentarhan lapset: Modernin lapsuuden pioneirit. Teoksessa: L. Alanen, & K. Karila (toim.) Lapsuus, lapsuuden instituutiot ja lasten toiminta. Tampere: Vastapaino, 31–53.

Eskola, J. & Suoranta, J. 1999. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 3. uud. p. Tampere: Vastapaino.

Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke. Ei päiväystä. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (KASTE) 2008–2011. [Verkkoesite]. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke. [Viitattu 26.1.2013]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveys/lastenjanuortenkehittamishanke/.etusivu.html/32885.pdf>

Gustafsson, H. & Tarpio, A. 2012. Päivähoidon kasvattajien tietämys varhaiskasvatuksen periaatteista omahoitajuuden näkökulmasta. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveystieteiden yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Julkaisematon.

Hankesuunnitelma. Ei päiväystä. Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet –kehittämishanke. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke. [Viitattu 15.3.2013]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveys/lastenjanuortenkehittamishanke/.tavoitteet.html/32886.pdf>

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. 10. osin uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.

Hujala, E., Puroila, A., Parrila, S. & Nivala, V. 2007. Päivähoidosta varhaiskasvatukseen. Vantaa: Edufin.

Järvinen, M., Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kalliala, M. 2008. Kato mua! Kohtaako aikuinen lapsen päiväkodissa? Helsinki: Gaudeamus.

Kanninen, K. & Sigfrids, A. 2012. Tunne minut!: Turva ja tunteet lapsen silmin. Jyväskylä: PS-kustannus.

- Kaskela, M. & Kekkonen, M. 2006. Kasvatuskumppanuus kannattelee lasta: Opas varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Helsinki: Stakes. Oppaita 63.
- Kekkonen, M. 2012. Kasvatuskumppanuus puheena: Varhaiskasvattajat, vanhemmat ja lapset päivähoidon diskursiivisilla näyttämöillä. Helsinki: THL. Tutkimuksia, Terveiden ja Hyvinvoinnin laitos 72/2012.
- Keskinen, S. 2003. Päivähoito hyväksi tytöille ja pojille? Teoksessa: J. Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon: Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 218–237.
- Kiesiläinen, L. 2001. Vuorovaikutus ammattina. Teoksessa: A. Helenius, K. Karila, H. Munter, P. Mäntynen & H. Siren-Tiusanen (toim.) Pienet päivähoidossa: Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY. 254–270.
- Korkeakivi, R. 2012. Johdotusta aivoihin. Opettaja (3), 8-11.
- L 19.1.1973/36. Laki lasten päivähoidosta.
- Laaksonen, H. 2011. Mahdollinen tehtävä: Onko päivähoidossa lapsuus lapasessa?. [Radio-ohjelma]. Yle Puhe, 26.3.2011. [Viitattu 25.3.2013]. Saatavana: <http://areena.yle.fi/radio/1298430>
- Laine, T. 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 26–43.
- Lund, T. 2003. Miten Soukankujan päiväkodissa autetaan lasta kasvamaan. Teoksessa: J. Sinkkonen (toim.) Pesästä lentoon: Kirja lapsen kehityksestä kasvattajalle. Helsinki: WSOY, 238–256.
- Moilanen, P. & Räihä, P. 2001. Merkitysrakenteiden tulkinta. Teoksessa: J. Aaltola & R. Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II: Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 44–67.
- Munter, H. 2001. Lapsi aloittaa päivähoidon. Teoksessa: A. Helenius, K. Karila, H. Munter, P. Mäntynen & H. Siren-Tiusanen (toim.) Pienet päivähoidossa: Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: WSOY. 35–64.
- Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan abc. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Nisula, M. 2010. Kysely Pajuluoman päiväkodin vanhemmille ja lapsille: Tuloksia omahoitajuudesta ja kotiin tehdyistä päivähoidon aloituskäynneistä. Seinäjo: Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet –kehittämishanke. Julkaisematon.
- Powell, D. 1993. Inside Home Visiting Programs: The Future of Children. Home Visiting 3 (3), 24–38.

- Puusa, A & Juuti, P. 2011. Mitä laadullinen tutkimus on? Teoksessa: A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat: perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Helsinki: Johtamistaidon Opisto, 47–57.
- Päivähoidon lakiopas 2010. 2010. Kuopio: UNIPress.
- Rusanen, E. 2011. Hoiva, kiintymys ja lapsen kehitys. Helsinki: Oy Finn Lectura Ab.
- Salmela, J. & Silvola, H. 2011. Lapsen parhaaksi: Omahoitajuus ja lapsen osallisuus päiväkodissa. Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Sosiaali- ja terveysalan yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Julkaisematon.
- Salminen, E. & Tynnenen, K. 2011. Omahoitajana päiväkodissa: Omahoitajuus pedagogisena työmenetelmänä. Vantaa: Pedatieto Oy.
- Siltala, E. & Paananen, M. 2010. Mitä Kasteesta on kasvamassa? Lasten Kaste-seminaari 5.10.2010. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Terveysten ja hyvinvoinnin laitoksen avauksia 2010:23. [Viitattu 26.1.2013]. Saatavana: <http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/7a5c36bd-8978-4017-ab8f-5332ea1d2e5a>
- Siren-Tiusanen, H. 2001. Alle kolmivuotiaiden kehitys ja suotuisat varhaiskasvatuskäytännöt. Teoksessa: A. Helenius, K. Karila, H. Munter, P. Mäntynen & H. Siren-Tiusanen. Pienet päivähoitossa: Alle kolmivuotiaiden lasten varhaiskasvatuksen perusteita. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö, 15–33.
- Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma. 2008. KASTE 2008–2011. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2008:6. [Viitattu 26.1.2013]. Saatavana: http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3683.pdf&title=Sosiaali_ja_terveydenhuollon_kansallinen_kehittamisohjelma_KASTE_2008_2011_fi.pdf
- Säkinen, S. & Kuoppala, T. 2012. Lasten päivähoito 2011. Helsinki: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Tilastoraportti 30/2012.
- Tikkala, E. & Ylinen, E. 2013. Hankekokonaisuuudet. Julkaisematon.
- Tiusanen, E. 2008. Päivittäiset toiminnot päivähoitossa. Teoksessa: A. Helenius & R. Korhonen. Pedagogiikan palikat: Johdatus varhaiskasvatukseen ja -kehitykseen. Helsinki: WSOY. 79–97.
- Tuomela-Jaskari, S. 2012. Projektikoordinaattori. Etelä-Pohjanmaan lapsiperhepalvelut -kehittämishanke. Henkilökohtainen tapaaminen 8.10.2012.
- Tuomela-Jaskari, S., Hintsala, S., Pöytälaakso, S. & Romppainen, A. 2011. Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -hankkeen loppuraportti. [Verkkojulkaisu]. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke. [Viitattu 17.3.2013]. Saatavana: <http://www.seinajoki.fi/sosiaalijaterveys/lastenjanuortenkehittamishanke/.raportit.html/40794.pdf>

- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 7. uud. p. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Van Manen, M. 2003. The Tone of Teaching. 2. uud. p. Lontoo: The Althouse Press.
- Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimenetelmä. Seinäjoki: Etelä-Pohjanmaan lapset, nuoret ja lapsiperheet -kehittämishanke. Ei julkaisuaikaa. Esite.
- Varhaiskasvatuksen neuvottelukunnan loppuraportti: varhaiskasvatus vuoteen 2020. 2007. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 72.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Stakes oppaita 56.
- Vesimäki, T. 7.5.2010. Omahoitaja-toimintatapa päiväkodissa. [Ppt-esitys]. Helsinki. [Viitattu: 14.4.2013]. Saatavana: <http://www.pirpana.fi/seminaarit/29>.

LIITTEET

LIITE 1. Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimalli

LIITE 2. Saatekirje päiväkotien vanhemmille

LIITE 3. Kysely päiväkotien vanhemmille

LIITE 4. Saatekirje päiväkotien kasvattajille

LIITE 5. Kysely päiväkotien kasvattajille

LIITE 1. Varhaiskasvatuksen hyvinvoiva lapsi -työprosessimalli

LIITE 1.

PALVELUOHJAUS

Oonko valmis pelamaan töihin? (hoito paikka?)

- Vanhemmille tarjotaan tietoa mm. lapsen kehityksestä, lapsen ja vanhemman välisen suhteen merkityksestä (kiintymyssuhde) sekä alueen varhaiskasvatuspalvelutarjonnasta.
- Autetaan vanhempia muodostamaan perusteltu tietoon pohjautuvan näkemyksen oman lapsen tarpeista - millaista varhaiskasvatusta hän tarvitsee.
- Tietoa saatavilla mm. verkkopohjaisessa perhekeskuksessa www.kersanet.fi

ALKUKÄYNTI KOTONA

- Päivähoidon kasvattaja auttaa vanhempia valmistamaan lasta päivähoitoon aloitukseen.
- Lapsi saa tutustua yhteen päivähoidon aikuiseen ennen päivähoitoon aloitusta.
- Päivähoitoon liittyvien omien tunteiden käsitteily auttaa vanhempia valmistelemaan lasta tulevaan muutokseen.
- Tutustumisella luodaan hyvä pohja päivähoitoon aloitukselle.

Moikka Hanna.
Mä oon Henna.
Hauskaa tervetuloa!
Leikitääx?
OKEI!

OSALLISTUVA ALKU JA PEHMEÄ LASKU PÄIVÄHOIDOSSA

- Lapselle tärkeä jatkuvuuden tunne on mahdollista säilyä kun siirtymien kotoa päivähoitoon tapahtuu vaihteita ja asteittain.
- Vanhempi tutustuttaa lapsen päivähoitoympäristöön yhdessä omahoitajan kanssa.
- Päivähoidon kasvattajalla on mahdollisuus tutustua vanhemman tapaan hoivata lastaan.

OMAHOITAJUUS

- Omahoitajan tärkeimpänä tehtävänä on kannatella lapsen ja hänen vanhempiensa välistä suhdetta.
- Varmistaa, että jokainen päivähoitossa oleva lapsi tulee kohdatuksi.
- Rajaa vuorovaikutussuhteiden määrää lapsiryhmässä vähentämällä lapsen stressiä.
- Vuorovaikutus päivähoitoon toiminnan suunnittelun lähtökohtana.

SAATTAMINEN RYHMÄSTÄ TOISEEN

- Omahoitaja/vastuualkuinen on läsnä lapsen siirtymävaiheissa: lapsen siirtymisestä ryhmästä toiseen, esikouluun tai esikouluun.
- Tutustumisprosessissa omahoitaja tuolapselle uudessa tilanteessa tutun kasvattajan turvaa.
- Käytänteellisesti pyritään luomaan kumparuutua toimijoiden välille. Seataan vaihteen yhteistyössä varhaiskasvatuksen henkilöstö voi välittää tärkeitä asioita lapsen seuraavalle kehityspotentialille tai uudelle toimijalle.

ESIKOULUSTA KOULUPOLULLE KUMPPANUUDESSA

- Vanhemmat, lapsi, esikoulun opettaja ja ensimmäisen luokan opettaja kohtaavat dialogissa.

Kuvitus ja taitto:
Milla Paloniemi

LIITE 2. Saatekirje päiväkotien vanhemmille

Hei Vanhemmat!

Olemme kaksi viimeisen vuoden sosionomiopiskelijaa Seinäjoen Ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme xxxxx ja xxxxx päiväkoteihin. Tarkoituksenamme on tutkia lapsen päivähoidon aloitusta vanhempien ja työntekijöiden näkökulmasta ja kehittää sitä mahdollisimman lapsilähtöiseksi ja lapselle helpoksi.

Kyselylomakkeessa osaan kysymyksistä on annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Toisissa kysymyksissä toivomme teidän vastaavan muutamalla virkkeellä. Kyselyyn vastaaja voi olla kuka vaan lapsen läheinen, joka on ollut seuraamassa päivähoidon alkua tiiviisti. Kysymyksiin vastatessanne pyydämme teitä miettimään lapsen hoidon aloitusta xxxxx. Tarkoituksena on pohtia niitä päiviä tai viikkoja, kun lapsi on tullut ensimmäistä kertaa xxxxx. Jos teillä on tai on ollut xxxxx useampi lapsi hoidossa, pyydämme vastaamaan kyselyyn viimeksi aloittaneen mukaan.

Vastaaminen on vapaaehtoista, mutta toivomme saavamme mahdollisimman paljon palautettuja lomakkeita. Lomakkeeseen ei tarvitse laittaa nimeä, jolloin kenenkään henkilöllisyys ei paljastu. Vastaukset tulevat ainoastaan meidän luettavaksemme ja hävitämme ne opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Valmiiseen työhön ei myöskään tule päiväkotien nimiä. Kyselylomakkeet tulee palauttaa 9.11. mennessä xxxxx eteisen palautuslaatikkoon.

Opinnäytetyömme on tarkoitus valmistua kevään 2013 aikana. Tämän jälkeen toimitamme valmiista opinnäytetyöstämme kappaleen xxxxx, jotta voitte halutessanne tutustua siihen. Vastaamme mielellämme kysymyksiinne tutkimuksen aikana ja sen jälkeen.

Ystävällisin terveisin,

Erja Tikkala

erja.tikkala@seamk.fi

Elina Ylinen

elina.ylinen@seamk.fi

LIITE 3. Kysely päiväkotien vanhemmille

KYSELYLOMAKE VANHEMMILLE

Taustatiedot

1. Kuka tai ketkä täyttävät kyselyä?

(Täyttäjän nimeä ei tarvitse mainita, vaan riittää, että kerrotaan onko vastaaja esimerkiksi lapsen äiti, isä, äitipuoli, isäpuoli..)

2. Koulutustausta

(Jos täytät kyselyä yhdessä toisen henkilön kanssa, rastittakaa molempien koulutustausta)

☐ peruskoulu ☐ lukio/ammattilinen koulutus ☐ ammattikorkeakoulu-
yliopistokoulutus

☐ joku muu, mikä? _____

3. Kuinka monta lasta taloudessanne on?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 tai enemmän

4. Kuinka monta lasta teillä on tällä hetkellä päivähoidossa ~~xxxxx~~?

☐ 1 ☐ 2 ☐ 3 ☐ 4 tai enemmän

Vastaa seuraavaan kysymykseen pelkällä vuosiluvulla (esimerkiksi 2006).

5. Milloin lapsenne aloitti päivähoidon ~~xxxxx~~ ensimmäisen kerran?

(Jos ~~xxxxx~~ on useita perheen lapsia samaan aikaan, niin vastataan viimeksi aloittaneen lapsen vuosiluvun mukaan)

Päivähoidon aloittamista koskevat kysymykset

(Tarvittaessa voitte jatkaa vastauksianne paperin toiselle puolelle)

7. Mitä odotuksia ja tunteita teillä oli lapsenne päivähoidon aloituksen suhteen?

8. Miten teidän näkemyksenne mukaan lapsi koki päivähoidon aloituksen? (esimerkiksi monenako päivänä lapsi jäi itkemään, mitä kertoi kotona päivähoitosta jne.)

9. Mikä päivähoidon aloituksessa onnistui tai oli positiivista?

LIITE 3.

10. Mikä päivähoiton aloituksessa jäi harmittamaan tai epäonnistui?

11.a Miten ~~xxxxx~~ henkilökunta on auttanut lastanne sopeutumaan päiväkotiin?

11.b Miten arvioisitte päiväkodin henkilökunnan toimineen lapsen päivähoiton aloituksessa?

(1= *erittäin huonosti*...2= *huonosti* 3= *kohtalaisesti* 4= *hyvin* 5= *erittäin hyvin*)

☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

12. Minkä arvosanan antaisitte kokonaisuudessaan lapsen päivähoiton aloitukselle?

(1= *erittäin huono*...2= *huono* 3= *kohtalainen* 4= *hyvä* 5= *erittäin hyvä*)

☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5
----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------

Vanhempien osallisuutta koskevat kysymykset

Tässä kyselyssä tarkoitamme osallisuudella sitä, kuinka vanhemmat on otettu huomioon lapsen aloittaessa päivähoiton.

13.a Kuinka hyvin olette vanhempina kokeneet saavanne tukea lapsen aloittaessa päivähoiton?

(1= *erittäin huonosti*...2= *huonosti* 3= *kohtalaisesti* 4= *hyvin* 5= *erittäin hyvin*)

☐ 1	☐ 2	☐ 3	☐ 4	☐ 5	☐ emme kokeneet tarvitsevamme tukea
----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	----------------------------	--

13.b Keneltä olette tukea saaneet? (voit rasittaa myös useamman kuin yhden vaihtoehdon)

☐ ei keneltäkään	☐ ystäviltä/äiheisiltä
☐ päiväkodin työntekijöiltä	☐ lapsen isovanhemmilta
☐ neuvolan työntekijöiltä	☐ puolisolta
☐ joku muu, kuka?	_____

☐ emme kokeneet tarvitsevamme tukea
--

LIITE 3.

<p>14. Mitä seuraavista vaihtoehtoista olette tehneet ennen lapsenne päivähoiton aloitusta? (Voit rastittaa myös useamman kuin yhden vaihtoehdon) Vanhempi tai vanhemmat..</p> <p>☐ kävivät tutustumassa päiväkotiin ilman lasta</p> <p>☐ tutustuivat päiväkotiin ennalta lapsen kanssa</p> <p>☐ viettivät useampana päivänä päiväkodissa aikaa lapsen kanssa</p> <p>☐ toteuttivat päivähoiton aloituksen lapsen kannalta pehmeästi, hoitoaikaa vähitellen pidentäen</p> <p>☐ keskustelivat puhelimessa päivähoiton aloittamisesta päiväkodin työntekijän kanssa</p> <p>☐ kävivät päivähoiton aloituskeskustelun päiväkodissa työntekijän kanssa</p> <p>☐ ei mitään edellisistä vaihtoehtoista</p> <p>☐ jotain muuta, mitä? _____</p>	<p>Päivähoidon aloittamisen kehittäminen</p> <p>Tässä osiossa vanhemmat saavat tuoda esille omia ehdotuksiaan tai näkemyksiään päivähoiton aloittamisesta.</p> <p>15. Millä tavoin haluaisitte kehittää lasten päivähoiton aloitusta xxxxx?</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>16. Mitä ajatuksia teissä herättää mahdollisuus alkukäyntiin kotona tulevaisuudessa?</p> <p>(Alkukäynnillä tarkoitamme päiväkodin työntekijän käyntiä kotona ennen kuin lapsi aloittaa päivähoiton. Tällöin lapsen tullessa päiväkotin, paikalla on jo yksi tuttu aikuinen, joka luo sekä lapselle että vanhemmille turvallisuuden tunnetta. Alkukäynnillä kotona myös työntekijä saa tarpeellista tietoa lapsen arjesta.)</p> <p>_____</p> <p>_____</p> <p>_____</p>
---	--

LIITE 4. Saatekirje päiväkotien kasvattajille

Hei xxxxx kasvattajat!

Olemme kaksi viimeisen vuoden sosionomiopiskelijaa Seinäjoen Ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyömme xxxxx ja xxxxx päiväkoteihin. Tarkoituksenamme on tutkia lapsen päivähoiton aloitusta vanhempien ja työntekijöiden näkökulmasta ja auttaa kehittämään sitä mahdollisimman lapsilähtöiseksi ja lapselle helpoksi.

Kyselylomakkeessa osaan kysymyksistä on annettu valmiit vastausvaihtoehdot. Toisissa kysymyksissä toivomme vastauksia muutamalla virkkeellä. Lomakkeeseen ei tarvitse laittaa nimeä, jolloin kenenkään henkilöllisyys ei paljastu. Vastaukset tulevat ainoastaan meidän luettavaksemme ja hävitämme ne opinnäytetyön valmistumisen jälkeen. Valmiiseen työhön ei myöskään tule päiväkotien nimiä.

Kyselylomakkeet tulee palauttaa päiväkodin vastaavalle opettajalle suljetuissa kirjekuorissa 19.11. mennessä. Vastaukset eivät tule hänen luettavakseen, vaan hän luovuttaa ne meille edelleen suljetuissa kirjekuorissa.

Opinnäytetyömme on tarkoitus valmistua kevään 2013 aikana. Tämän jälkeen toimitamme valmiista opinnäytetyöstämme kappaleen xxxxx, jotta voitte halutessanne tutustua siihen. Vastaamme mielellämme kysymyksiinne tutkimuksen aikana ja sen jälkeen.

Terveisin

Erja Tikkala

erja.tikkala@seamk.fi

xxx-xxxx xxx

Elina Ylinen

elina.ylinen@seamk.fi

xxx-xxxx xxx

LIITE 5. Kysely päiväkotien kasvattajille

Taustatiedot

1. Koulutustausta

2. Ikä vuosina

3. Miten kauan olettyöskennellyt varhaiskasvatuksen kentällä?

4. Kuinka monta vuotta olettyöskennellytxxxx?

5. Koetko voitasi vaikuttaa kasvattajana päivähoidon aloituksen onnistu-
miseen?

6a. Koetko tietäväsi tarpeeksi lapsen päivähoidon aloitukseen liittyvistä
asioista?

6b. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kielteisesti, minkälaista lisäkoul-
tusta tai tietoa tarvitsisit?

7. Miten työntekijöiden kiire vaikuttaa lapsen päivähoidon aloitukseen?

Päivähoidon aloittamista koskevat kysymykset

Voit jatkaa vastauksiasi myös paperin toiselle puolelle.

☐ kyllä ☐ ei

Perustele näkökantasi:

6a. Koetko tietäväsi tarpeeksi lapsen päivähoidon aloitukseen liittyvistä
asioista?

☐ kyllä ☐ ei

6b. Jos vastasit edelliseen kysymykseen kielteisesti, minkälaista lisäkoul-
tusta tai tietoa tarvitsisit?

7. Miten työntekijöiden kiire vaikuttaa lapsen päivähoidon aloitukseen?

LIITE. 5

Päivähoidon aloittamisen kehittäminen

Tässä osiossa saat tuoda kasvattajana esille omia ehdotuksiasi tai näke-
myksiäsi päivähoidon aloittamisesta.

9. Millä tavoin haluaisit kehittää lasten päivähoidon aloitusta ~~xxxxx~~?

10. Mitä ajatuksia herättää alkukäynnin toteuttaminen lapsen kotona?

(Alkukäynnillä tarkoitamme päiväkodin työntekijän käyntiä kotona ennen kuin lapsi aloittaa päivähoidon. Tällöin lapsen tullessa päiväkotiin, paikalla on jo yksi tuttu aikuinen, joka luo sekä lapselle että vanhemmille turvalli-
suuden tunteita. Alkukäynnillä kotona myös työntekijä saa tarpeellista
tietoa lapsen arjesta.)

(11.) Miten suhtautuisit omahoitajuuteen päiväkodissa? (Tämä kysymys
vain päiväkotit 2 kyselylomakkeessa!)

(Omahoitaja on lapselle nimetty aikuinen, joka tuntee lapsen parhaiten ja
vastaa tämän asioista päiväkodissa. Omahoitaja ylläpitää kasvatuskump-
panuussuhdetta vanhempiin. Päiväkoti ~~xxxxx~~ tämä työskentelytapa on
käytössä.)

8. Mitä seuraavista vaihtoehtoista päiväkotinnetarjoaa perheille ennen
lapsen päivähoidon aloitusta?

(Voit rastittaa myös useamman kuin yhden vaihtoehdon)

☐ vanhempi/vanhemmat saavat käydä tutustumassa päiväkotin ilman
lasta

☐ vanhempi/vanhemmat saavat tutustua päiväkotiin ennalta lapsen kans-
sa

☐ vanhempi/vanhemmat voivat viettää useampaa päivänä päiväkodissa
aikaa lapsen kanssa

☐ päivähoidon aloituksen toteuttamisen lapsen kannalta pehmeästi, hoi-
toaikaa vähitellen pidentäen

☐ keskustelumahdollisuuden puhelimesta päivähoidon aloittamisesta
päiväkodin työntekijän kanssa

☐ päivähoidon aloituskeskustelun päiväkodissa työntekijän kanssa

☐ ei mitään edellisistä vaihtoehtoista

☐ jotain muuta, mitä?

(9.) Vaikuttaako omahoitajuustyömenetelmä lapsen päivähoidon aloituk-
seen, miten? (Tämä kysymys vain päiväkotit 1 kyselylomakkeessa!)